

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

Monetární politika ČNB a její ekonomické dopady

Francová Kateřina

© 2020 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Kateřina Francová

Hospodářská politika a správa
Podnikání a administrativa

Název práce

Monetární politika ČNB a její ekonomické dopady

Název anglicky

Monetary policy of the Czech National Bank and its economic impacts

Cíle práce

Hlavním cílem této bakalářské práce je analyzovat jednotlivé nástroje monetární politiky České národní banky a jejich vliv na současný a budoucí vývoj české ekonomiky s využitím sledování vývoje základních makroekonomických ukazatelů ve zvoleném sledovaném období. Dílčím cílem práce je zjistit povědomí veřejnosti o činnosti České národní banky a případném vstupu do eurozóny.

Metodika

Práce se bude skládat ze dvou základních částí, teoretické a praktické. Teoretická část shrne problematiku monetární politiky s využitím odborných literárních zdrojů. Příslušná data určená k analýze budou čerpána z databází České národní banky, Českého statistického úřadu a Eurostatu.

V praktické části práce bude logicky analyzováno využití nástrojů měnové politiky v konkrétních situacích. Každý sledovaný jev bude podložen patřičným grafem či tabulkou. Dále bude provedeno dotazníkové šetření cílené na širokou populaci za účelem zjištění míry obecného povědomí o činnostech České národní banky v oblasti monetární politiky a okrajově bude zjišťován názor na přijetí společné měny eura.

Na základě dosažených výsledků zkoumání budou formulovány závěry a celý problém bude zhodnocen.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

Monetární politika, ekonomika, centrální banka, ČNB, inflace, bankovní dozor, úroková sazba, euro, platební bilance, nezaměstnanost, HDP, měnový kurz.

Doporučené zdroje informací

BRČÁK, J. – SEKERKA, B. – STARÁ, D. *Makroekonomie – teorie a praxe*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-492-3.

ČÍŽEK, B. – BRČÁK, J. – ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA. *Dopady měnové politiky na vybraná odvětví ekonomiky [rukopis] : disertační práce*. Disertační práce. Praha: 2013.

JÍLEK, J. *Peníze a měnová politika*. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0769-1.

JUREČKA, V. *Makroekonomie*. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.

REVENDA, Z. *Banky a měnová politika*. Praha: Nad zlato, 1991. ISBN 80-900383-3-6.

REVENDA, Z. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Praha: Management Press, 2008. ISBN 978-80-7261-132-4.

ŘEŽÁBEK, P. – UNIVERZITA KARLOVA. *Měnová politika a její interakce s politikou fiskální*. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1894-4.

VELEK, J. *Základní informace o českém bankovníctví*. Praha: Bankovní institut, 2000. ISBN 80-7265-034-3.

VENCOVSKÝ, F. *Měnová politika v české historii*. Praha: Česká národní banka, 2001. ISBN 80-238-7796-8.

Předběžný termín obhajoby

2020/21 ZS – PEF (únor 2021)

Vedoucí práce

Ing. Lenka Kopecká, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 29. 6. 2019

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 14. 10. 2019

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 30. 11. 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Monetární politika ČNB a její ekonomické dopady" jsem vypracoval(a) samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor(ka) uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30.11.2020

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala své vedoucí práce Ing. Lence Kopecké, Ph.D. za trpělivost, cenné rady a podporu při zpracování této práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za psychickou podporu a motivaci k dokončení práce.

Monetární politika ČNB a její ekonomické dopady

Abstrakt

Bakalářská práce se věnuje činnostem ČNB v oblasti měnové politiky. V práci jsou definovány základní pojmy a informace důležité k pochopení dané problematiky.

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí, a to části teoretické a části praktické. V teoretické části práce je představena problematika centrálních bank spolu s popisem České národní banky. Následuje obecná charakteristika monetární politiky se zaměřením na její vývoj a nástroje. Dále jsou definovány vybrané makroekonomické ukazatele (HDP, inflace, nezaměstnanost). Následuje zasazení měnově politické problematiky do prostředí České národní banky a stručný výčet podmínek, které musí uchazečská země plnit, pokud chce vstoupit do eurozóny.

Praktická část práce je složena z logické analýzy vývoje makroekonomických ukazatelů a sazeb, které ČNB využívá při ovlivňování ekonomiky v rámci monetární politiky České republiky. Sledovaným obdobím je 10 předchozích let, jejichž analýza poskytuje cenné poznatky, které jsou následně využity k odhadu budoucího vývoje ekonomiky. Samostatně jsou analyzovány stejné makroekonomické ukazatele a monetární nástroje v roce 2020, kdy propukla pandemie a tato situace začala významně ovlivňovat ekonomiku. V závěru práce je zhodnoceno vlastní dotazníkové šetření. Dotazník byl vytvořen za účelem zjištění obecného povědomí o fungování ČNB a měnové politiky společně s ochotou přijetí jednotné měny eura. Na základě získaných informací jsou formulovány závěry a celý problém je zhodnocen.

Klíčová slova: monetární politika, úroková sazba, ČNB, inflace, bankovní dozor, euro, měnový kurz, HDP, nezaměstnanost

Monetary policy of the Czech National Bank and its economic impacts

Abstract

The bachelor's thesis deals with the CNB's activities in the field of monetary policy. The thesis defines the basic concepts and information important to understand the issue.

The paper is divided into two main parts, the theoretical part and the practical part. The theoretical part of the thesis presents the issue of central banks as well as a description of the Czech National Bank. The following is a general description of monetary policy with a focus on its monetary tools. Selected macroeconomic indicators (GDP, inflation, unemployment) are also defined. This is followed by the placement of monetary policy issues in the environment of the Czech National Bank and a brief list of conditions that a candidate country must meet if it wants to join the Eurozone.

The practical part of the work consists of a logical analysis of the development of macroeconomic indicators and rates, which the CNB uses to influence the economy in the monetary policy of the Czech Republic. The observed period is the previous 10 years, the analysis of which provides valuable knowledge, which is then used to estimate the future development of the economy. The same macroeconomic indicators and monetary instruments are analyzed separately in 2020, when a pandemic broke out and this situation began to significantly affect the economy. At the end of this paper, the own questionnaire survey is evaluated. The questionnaire was designed to establish general awareness of the CNB's functioning its monetary policy, together willingness of the respondents to adopt to single currency, the euro. Based on the information obtained, conclusions are formulated and the whole problem is evaluated.

Keywords: monetary policy, interest rate, Czech National Bank, inflation, banking supervision, euro, exchange rate, GDP, unemployment

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	13
3 Teoretická východiska	14
3.1 Centrální banka	14
3.1.1 Funkce centrální banky	14
3.1.1.1 Emisní funkce	14
3.1.1.2 Vrcholný subjekt měnové politiky	14
3.1.1.3 Regulace a dohled nad bankovními systémy.....	15
3.1.1.4 Funkce banky bank	15
3.1.1.5 Funkce banky státu	16
3.1.1.6 Funkce správce devizových rezerv	17
3.1.1.7 Funkce reprezentanta státu v měnové oblasti	17
3.1.2 Česká národní banka	17
3.1.2.1 Charakteristika ČNB	17
3.1.2.2 Vznik ČNB	18
3.1.2.3 Systém ČNB (řídící orgány).....	18
3.2 Vymezení monetární politiky.....	20
3.2.1 Vývoj	20
3.2.2 Nepřímé nástroje.....	21
3.2.2.1 Operace na volném trhu.....	21
3.2.2.2 Diskontní nástroje.....	22
3.2.2.2.1 Diskontní úvěr	22
3.2.2.3 Kurzové intervence.....	23
3.2.2.4 Povinné minimální rezervy.....	24
3.2.3 Přímé nástroje	24
3.2.3.1 Limity úvěrů bank	24
3.2.3.2 Limity úrokových sazeb bank	25
3.2.3.3 Povinné vklady	25
3.2.3.4 Doporučení, výzvy, dohody	25
3.2.3.5 Pravidla likvidity	25

3.3	Vybrané makroekonomické ukazatele	26
3.3.1	Hrubý domácí produkt	26
3.3.2	Inflace.....	26
3.3.3	Nezaměstnanost	26
3.4	Monetární politika ČNB.....	27
3.4.1	Režimy měnové politiky	27
3.4.1.1	Transmisní mechanismus.....	28
3.4.1.2	Inflační cíl ČNB.....	28
3.4.2	Aktuálně využívané nástroje ČNB.....	29
3.4.2.1	Operace na volném trhu.....	29
3.4.2.2	Automatické facility	29
3.4.2.3	Dodávací repo operace	30
3.4.2.4	Povinné minimální rezervy.....	30
3.4.2.5	Devizové intervence	31
3.5	Podmínky vstupu do eurozóny	31
4	Vlastní práce	32
4.1	Vývoj makroekonomických ukazatel.....	32
4.1.1	HDP.....	32
4.1.2	Inflace.....	33
4.1.3	Nezaměstnanost	34
4.2	Zhodnocení sazeb ČNB.....	36
4.2.1	2T repo sazba 2009-2019.....	36
4.2.2	Diskontní a lombardní sazba 2009-2019	37
4.2.3	Diskontní, lombardní a 2T repo sazba v roce 2020	37
4.2.4	Kurz České koruny a devizové intervence.....	38
4.3	Dotazníkového šetření.....	40
4.3.1	Výstupy jednotlivých otázek.....	40
5	Výsledky	47
5.1	Vývoj České ekonomiky 2009-2019	47
5.2	Vývoj České ekonomiky 2020	47
5.3	Hodnocení dotazníkového šetření	48
6	Závěr.....	49
7	Seznam použitých zdrojů.....	51
7.1	Tištěné zdroje	51
7.2	Internetové zdroje.....	52
8	Přílohy	54

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Příklad transmisního mechanismu	28
---	----

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Tempo růstu HDP 2020.....	33
---------------------------------------	----

Seznam Grafů

Graf 1 – Tempo růstu HDP v letech 2009 – 2019 (HDP ve stálých cenách roku 2015).....	32
Graf 2 - Vývoj průměrné roční míry inflace v letech 2009 - 2019.....	33
Graf 3 - Vývoj inflace v roce 2020	34
Graf 4 - Roční obecná míra nezaměstnanosti v letech 2009 - 2019	35
Graf 5 - Vývoj obecní míry nezaměstnanosti v roce 2020	35
Graf 6 - 2T repo sazba v letech 2009 - 2019	36
Graf 7 - vývoj lombardní sazby v letech 2009 - 2019	37
graf 8 - Vývoj diskontní, lombardní a 2T repo sazby v roce 2020.....	38
graf 9 -Vývoj kurzu CZK/EUR 2009-2019, devizové intervence 2013-2017.....	39
graf 10 - Vývoj kurzu CZK/EUR v roce 2020.....	39
Graf 11 - Otázka č. 1 - Zajímáte se o ekonomiku České republiky?.....	41
graf 12 - Otázka č. 2 - Znáte pojem monetární/měnová politika?	41
graf 13 - Otázka č. 3 - Jaký je dle Vás hlavní cíl ČNB?.....	42
Graf 14 - Otázka č. 4 - ČNB je ve výkonu svých pravomocí:	42
Graf 15 - Otázka č. 5 - Které z těchto funkcí ČNB znáte?	43
graf 16 - Otázka č. 6 - Víte, který z měnově politických režimů využívá ČNB?.....	43
graf 17 - Otázka č. 7 - Máte důvěru v Českou národní banku?	44
graf 18 - Otázka č. 8 - Souhlasíte s přijetím eura?.....	44
Graf 19 - Otázka č. 9 - Jaký následek bude mít přijetí eura pro Českou národní banku? ...	45
Graf 20 - Otázka č. 10 - Jaká vidíte pozitiva v přijetí eura?	46
Graf 21 - Otázka č. 11 - Jaká vidíte negativa v přijetí eura?	46

1 Úvod

Činnosti České národní banky se přímo dotýkají každého z nás, ať si to uvědomujeme či ne. Aktuální ekonomická situace si žádá její aktivní zásahy a cílem této práce je si tyto zásahy objasnit. Monetární politika je jedním z hlavních důvodů proč Česká národní banka existuje a je to právě monetární politika, která skrze své nástroje tlumí následky negativních vlivů na českou ekonomiku.

Existuje mnoho druhů nástrojů monetární politiky a většina z těch nejčastějších operuje prostřednictvím úrokových sazeb. Každá centrální banka si dle své potřeby volí, které z nich zařadí do své běžné činnosti. V teoretické části jsou shrnuty dostupné nástroje a následně jsou podrobněji popsány nástroje, které aktuálně využívá Česká národní banka. Při sledování využití těchto nástrojů je vhodné sledovat také makroekonomické ukazatele. Důvodem je jejich vzájemná interakce. Pro účely této práce byly zvoleny následující makroekonomické ukazatele: hrubý domácí produkt, inflace a nezaměstnanost.

Nástroje monetární politiky jsou spolu s vybranými makroekonomickými ukazateli logicky analyzovány v období 10 předchozích let a samostatně v roce 2020, kdy na českou ekonomiku začala negativně působit pandemie viru SARS-CoV-2.

Znalost monetární politiky či zájem o ekonomiku tuzemské země není občanskou povinností. Proto je v závěru praktické části této práce formou dotazníku zkoumáno obecné povědomí občanů ČR o fungování České národní banky, a to převážně v oblasti měnové politiky. Součástí dotazníku jsou ale také otázky, které cílí na znalosti a názory spojené s eurozónou.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem této bakalářské práce je logicky analyzovat nástroje monetární politiky České národní banky. Zkoumán bude jejich vliv na současný a budoucí vývoj české ekonomiky s využitím sledování vývoje vybraných makroekonomických ukazatelů ve zvoleném sledovaném období. Dílčím cílem práce je zjistit, do jaké míry má veřejnost povědomí o činnostech České národní banky v oblasti monetární politiky a jejich názor na případný vstup do eurozóny a s tím související povinnost přijmout jednotnou měnu – euro.

2.2 Metodika

Práce se skládá ze dvou základních částí, teoretické a praktické.

V teoretické části je nejprve shrnuta problematika centrálních bank, monetární politiky a makroekonomických ukazatelů s využitím odborných literárních zdrojů a oficiálních webových stránek České národní banky.

V praktické části práce je logicky analyzován vývoj makroekonomických ukazatelů a využití nástrojů měnové politiky ve sledovaném období. Sledovaným obdobím je 10 předchozích let, jejichž analýzou jsou získány cenné poznatky pro následný odhad vývoje české ekonomiky v budoucnu. Zvláště je analyzován vývoj makroekonomických ukazatelů a monetárních prostředků v roce 2020, kvůli změnám způsobených aktuálně probíhající pandemií. Každý sledovaný jev je podložen patřičným grafem či tabulkou. Příslušná data určená k analýze jsou čerpána z databází České národní banky, Českého statistického úřadu a Eurostatu. Dále je provedeno dotazníkové šetření cílené na širokou populaci. Dotazník byl vytvořen prostřednictvím aplikace google formuláře. Obsahuje 15 otázek, z toho je 12 otázek uzavřených, 1 otázka typu multiple choice a 2 rozepisovací otázky. Dotazník je vytvořen za účelem zjištění míry obecného povědomí o činnostech České národní banky v oblasti monetární politiky a okrajově byl zjišťován názor na přijetí společné měny – eura. Dotazník byl šířen online prostřednictvím sociálních sítí v druhé polovině listopadu roku 2020. Na základě dosažených výsledků jsou formulovány závěry a celý problém je zhodnocen.

3 Teoretická východiska

3.1 Centrální banka

Přestože je první centrální banka datována již do 17. století, na jejich významu přibývalo postupně. Znatelný nárůst v počtu centrálních bank byl pozorován až ve 20. století. První centrální banka v České republice vznikla v roce 1926 (Brčák, 2014, str. 205). Tyto banky jsou specifické svou jedinečnou a nezastupitelnou činností v určitých oblastech, jež provádí v zemi svého výskytu (Revenda, 1991).

3.1.1 Funkce centrální banky

Na funkce centrálních bank se dá pohlížet ze dvou hledisek: první hledisko makroekonomické, kde plní funkci emisního monopolu, dále má na starosti monetární politiku a výkon devizové činnosti státu. Druhé je hledisko mikroekonomické, kde působí jako banka bank nebo také banka státu a zde má reprezentační funkci v oblasti monetární politiky a dohlíží nad finančními trhy (Brčák, 2014, str. 205).

3.1.1.1 Emisní funkce

Emise hotovostních peněz spočívá především v rozšiřování dané měny po celém území působnosti dané banky. V minulosti měla emisní funkce podstatný vliv na celkový objem peněz v oběhu a umožňovala centrální bance ucelený přehled s vysokou přesností. S tím, jak se civilizace a finanční technologie stále vyvíjí, souvisí i rozšíření a zevšednění bezhotovostních peněz. Tento technologický pokrok však limituje možnosti centrální banky (Revenda, 2005, s. 307). Součástí emisní funkce je také sledování výskytu padělků, jejich třídění podle stupně nebezpečnosti a spolupráce při trestních řízeních proti padělatelům (Velek, 2000, str. 14).

3.1.1.2 Vrcholný subjekt měnové politiky

Tato funkce umožňuje centrálním bankám dosahovat jejich cílů za použití úpravy měnové báze, měnových agregátů, úrokových sazeb či měnového kursu (Revenda, 2005, s. 307). Pro plnění cílů měnové politiky je nejčastějším nástrojem kontrola nabídky peněz. Kontrola nabídky peněz se odvozuje především od zvoleného měnového agregátu, na který

se centrální banka v dané fázi zaměří. Měnové agregáty se v obsahu liší likviditou měnových prostředků, které členíme do těchto skupin (Revenda, 1991, s. 15):

- 1) Agregát úzký M1 – základní oběživo jako bankovky a mince nebo peněžní prostředky na účtech, které je možno okamžitě manipulovat.
- 2) Agregát střední M2 – M1 + vklady splatné do dvou let a vklady s výpovědní lhůtou do tří měsíců.
- 3) Agregát široký M3 – M2 + repo operce, akcie a podílové listy fondů peněžního trhu, dluhové cenné papíry do 2 let.

Čím vyšší agregát, tím nižší je likvidita (Brčák, 2014, s. 64).

Centrální banky mohou vykonávat funkci vrcholného subjektu dvěma způsoby. V prvním případě je centrální banka vykonavatelem měnové politiky, ale není samostatná při rozhodování o struktuře či určení cílů. Druhý případ je v dnešní době častěji využívaný, zde je centrální banka plně samostatná ve všech rozhodnutích a nepodléhá v daném státu externímu dohledu. Tento přístup je aplikovaný i v České republice (Revenda, 2005, s. 308).

3.1.1.3 Regulace a dohled nad bankovními systémy

Centrální banka vytváří, prosazuje a kontroluje dodržování pravidel činnosti ostatních bankovních institucí v zemi. Pokud je zjištěno pochybení při plnění závazných pravidel, nesou dané banky následky, které mohou vést až k odebrání bankovní licence a ukončení činnosti. V České republice je centrální banka jedinou institucí dohlížející na bankovní systém (Revenda, 2005, s. 308).

3.1.1.4 Funkce banky bank

Stejně jako poskytují komerční banky služby běžnému obyvatelstvu tak takto plní svou funkci i centrální banka, která v tomto ohledu poskytuje služby ostatním bankám. Jejich služby zahrnují vedení účtů, přijímání vkladů, poskytování úvěrů a provádění platebních, zúčtovacích a dalších operací např. s cennými papíry.

3.1.1.4.1 Vklady bank

Banky ukládají do centrální banky povinně – povinné minimální rezervy a prostředky sloužící k umožnění platebních a zúčtovacích operací prováděné centrální bankou. Dobrovolně mají možnost uložit – rezervy nad rámec svých hotovostních rezerv ve vlastních pokladnách (Revenda, 2005, s. 308).

3.1.1.4.2 Poskytované úvěry

Banky mohou získat od centrální banky úvěr nejčastěji v případě, kdy nabízí nízký úrok, tudíž pro ně slouží jako levný zdroj finančních prostředků (Revenda, 2005, s.308). Poskytnutí nízkého úroku má za následek zvýšení rezerv bank, čímž se podpoří růst peněz v ekonomice. Banky mohou zlevnit své úvěry a tím povzbudit poptávku u nebankovních institucí. Dalším častým důvodem pro získání úvěru je nemožnost zajištění dostatku likvidity, zde je úvěr od centrální banky posledním možným zdrojem, kde získat chybějící finanční prostředky. V tomto případě vystupuje centrální banka jako věřitel poslední instance (Revenda, 2005, s.309).

3.1.1.4.3 Centrální banka jako věřitel poslední instance

Situace, kdy obchodní banka dočasně nemá dostatek likvidních prostředků a není schopná je získat na mezibankovním trhu. V tu chvíli se obrátí na centrální banku, která jí prostředky poskytne, aby zabránila možnému negativnímu vlivu na ostatní banky (Vencovský, 2001, s. 86).

3.1.1.5 Funkce banky státu

Vláda, centrální orgány, orgány místní moci a správy a některé z podniků veřejného sektoru využívají centrální banku při provádění některých operací. Tuto funkci nejlépe představuje správa státního dluhu a s tím související poskytování a splácení úvěrů státu, platba úroků, emise pokladničních poukázek, dluhopisů atp...

Poskytnutí úvěru státu představuje následující proces – nejprve proběhne úpis státních cenných papírů a jejich umístění na peněžní a kapitálový trh (Revenda, 2005, s. 309). Zde je nakupují tržní subjekty (nejčastěji banky), tento krok většinou neovlivní množství peněz v oběhu, pouze se přenáší již emitované peněžní prostředky z věřitele na státní účet. V další fázi může na trh vstoupit sama centrální banka a vykupovat předtím vydané cenné papíry od bank a tím dochází k monetizaci státního dluhu, kdy se zvyšují

rezervy bank a tím se zvýší i měnová báze. Monetizace státního dluhu může mít nežádoucí účinky ve formě změny stavu inflace, což je jeden z důvodů, proč jsou přímé odkupy cenných papírů zakázány a byla zrušena povinnost centrálních bank odkoupit cenné papíry, které trh nepojme. Dále mohou být stanoveny limity pro odkup státních cenných papírů z trhu (Revenda, 2005, s. 310).

3.1.1.6 Funkce správce devizových rezerv

Při využití této funkce banka sleduje čtyři cíle. Prvním je zajištění dostatečné výše prostředků na pokrytí předpokládaných zahraničních plateb. Druhý dohlíží na hodnotu devizových rezerv tím, že provádí operace, aby nedocházelo k držbě znehodnocujících se měn. Třetí má za úkol zhodnotit nadbytečné devizové prostředky, například uložením či investováním do kvalitních cenných papírů v zahraničí. Posledního cíle, úpravy domácí měny kursu vůči měně zahraniční, dosahuje prostřednictvím kursových intervencí, kdy intervence jsou povinné pouze u fixních kursů v situaci, kdy se kurs začne vymykat stanoveným hodnotám (Revenda, 2005, s. 311).

3.1.1.7 Funkce reprezentanta státu v měnové oblasti

Centrální banka nereprezentuje stát pouze v zemi působnosti, ale také v zahraničí. V domácím prostředí má banka za úkol poskytnout transparentní informace v oblasti měnové politiky, a to především o vývoji, problémech a způsobech jejich řešení. Motivem je postupné budování důvěry u veřejnosti, kvůli respektování jejich pozitivních, ale i negativních budoucích rozhodnutí. V zahraničních záležitostech zastupuje centrální banka stát mimo jiné při zasedáních Mezinárodního měnového fondu, Banky pro mezinárodní platby a Světové banky (Revenda, 2005, s. 311).

3.1.2 Česká národní banka

ČNB plní funkci centrální banky v České republice (O ČNB, c2019). Centrální banka je „nejvyšší monetární autoritou v zemi“ (Jurečka, 2017, s. 115).

3.1.2.1 Charakteristika ČNB

ČNB je zřízena Ústavou České republiky a řídí se zákonem č. 6/1993 Sb. o České národní bance. Svou činnost provádí prostřednictvím ústředny v Praze a dalších mimopražských pracovištích v Ústí nad Labem, Plzni, Českých Budějovicích, Hradci

Králové, Brně a Ostravě. Do její činnosti nelze zasahovat jinak než na základě zákona. ČNB je součástí Evropského systému centrálních bank a Evropského systému dohledu nad finančními trhy, s tím je spojena spolupráce s Evropskou radou pro systémová rizika a evropskými orgány dohledu nad finančními trhy (O ČNB, c2019).

3.1.2.2 Vznik ČNB

ČNB se formovala při rozdělování Československé republiky na dva samostatné státy. Do té doby působila na území Československé republiky státní banka československá. Před samotným rozdělením se musela vyřešit i otázka budoucích peněz a přerozdělení dosavadních peněžních či jiných prostředků mezi oba státy. Již na konci roku 1992 byl v České národní radě přijat zákon o České národní bance, kde byla zakotvena i koruna česká jakožto název nové měny české republiky. Celý proces odluky měn proběhl v krátkém časovém úseku a bez větších obtíží (Vencovský, 2001, s. 83). Zanedlouho, od vyhlášení měnové odluky, byly do oběhu puštěny mince všech hodnot a dvouset korunová bankovka. Další bankovky přišly na trh až v následujících měsících či letech. Dvoutisícová bankovka byla představena až v roce 1996 (Vencovský, 2001, s.84).

ČNB započala svou funkci 1.1.1993. Hned od začátku byla ČNB absolutně nezávislou institucí a plnila svůj hlavní cíl. Ten se postupně vyvíjel, nejdříve byl hlavní cíl péče o měnovou stabilitu, následně se upravil na péči o cenovou stabilitu. Od roku 2006 plní ČNB funkci jediného orgánu zabývající se dohledem nad finančním rozvojem České republiky (Česká národní banka, c2003-2018).

3.1.2.3 Systém ČNB (řídící orgány)

3.1.2.3.1 Bankovní rada

Nejvyšší řídicí orgán ČNB je bankovní rada, která se skládá ze sedmi členů: guvernér, dva viceguvernéři a čtyři další členové. Na tyto pozice jsou lidé jmenováni a odvoláni prezidentem České republiky, s výjimkou předčasného odvolání předešlého guvernéra. V tomto případě pověří bankovní rada jednoho z viceguvernérů jako dočasného zástupce, který vykonává funkci v plném rozsahu pravomocí a odpovědností guvernéra. Jedna osoba může být jmenována maximálně na dvě šestiletá období (Bankovní rada ČNB, 2019).

3.1.2.3.1.1 Náplň práce bankovní rady

- o Určit průběh měnové politiky a nástroje pro její uskutečňování.

- Rozhodovat o zásadních opatřeních měnové politiky v oblasti dohledu nad finančním trhem.
- Stanovení zásad činnosti a obchodů ČNB.
- Schválení rozpočtu.
- Stanovit organizační uspořádání a působnost organizačních jednotek ČNB.
- Stanovit druhy fondů ČNB, jejich výši a použití.
- Vykonávat práva a povinnosti vyplývající z pracovněprávních vztahů vůči zaměstnancům ČNB: těmito úkony může pověřit i jiné osoby z řad zaměstnanců.
- Udělovat souhlas k podnikatelské činnosti zaměstnanců ČNB.
- Stanovit mzdové a další požitky guvernéra; mzdové a další požitky viceguvernéřů a ostatních členů bankovní rady stanoví guvernéř.
- Rozhodovat o rozkladech proti rozhodnutím České národní banky v prvním stupni (Bankovní rada ČNB, 2019).

3.1.2.3.2 Rozkladová komise

Rozkladová komise je poradním orgánem bankovní rady. Slouží především k přípravě návrhů rozhodnutí bankovní rady ve správním řízení. Členy komise jmenuje a odvolává bankovní rada, vybírá odborníky na teorii i praxi z oboru: obchodního finančního, správního nebo evropského práva a souvisejících odvětví právní, ekonomické či jiné vědy. Člen komise nesmí být zároveň zaměstnanec banky. Návrhy komise se bankovní rada nemusí řídit.

Komisi tvoří předseda komise, předsedové senátu a další členové. ČNB má tři senáty, v každém je devět členů. Členové, kteří nejsou zařazeni v žádném senátu se účastní jednání na vyzvu tajemníka. nejčastěji pokud je potřeba jejich odborné specializace nebo pokud je nutné doplnění senátu kvůli usnášeníschopnosti.

Bankovní rada dále určí tajemníka z řad zaměstnanců odboru legislativní a právní sekce kancelář (dále jen „OLP“). Tajemník má na starosti: zajištění činnosti komise a jejich senátů, návrhy vhodných termínů řediteli OLP, zajištění a včasné doručení materiálů pro jednání, pořízení zápisu a záznamu z jednání, protokolu o hlasování a audiozáznamu, seznámení senátu se stanoviskem nepřítomného člena po předchozí emailové komunikaci, informovat členy komise o výsledném rozhodnutí bankovní rady o rozkladech a následně i o výsledcích správního soudu týkající se rozhodnutí bankovní rady o rozkladech (Jednací řád rozkladové komise České národní banky, 2007).

3.2 Vymezení monetární politiky

„Měnová politika je regulace operačního cíle (obvykle tržní krátkodobé úrokové míry) centrální bankou prostřednictvím nástrojů měnové politiky za účelem dosažení zprostředkujícího cíle, a nakonec konečného cíle (obvykle cenové stability vyjádřené určitou inflací“ (Jílek, 2004, s.375)

„Měnová politika představuje souhrn opatření a zásad, které mají prostřednictvím měnových nástrojů prosazovat splnění stanovených měnových cílů“ (Revenda, 1991, s.14)

Centrální banka může provádět expanzivní nebo restriktivní monetární politiku. Při provádění expanzivní politiky banka snižuje tržní krátkodobé úrokové míry, to sníží i ostatní úrokové míry, banky budou ochotné poskytovat úvěry a lidé je budou jednodušeji přijímat, domácnosti a podniky více utrácet, zrychluje se oběh peněz. Takto banka krátkodobě podpoří ekonomiku jen do doby, než se úroková míra sníží na úroveň, kdy stimulovala ekonomiku. Následně se vrací zpět ke svému hlavnímu cíli, více se zaměří na inflaci a přechází zpět na restriktivní ekonomiku. Expanzivní politika se využívá, pokud ekonomika potřebuje podpořit, například v situacích, kdy jsou vysoké úrokové sazby, ekonomika je slabá, příliš vysoká nezaměstnanost nebo při výrazných změnách inflace.

Restriktivní měnová politika je opakem expanzivní, zvyšuje úrokové míry, lidé si nechtějí brát úvěry, podniky a domácnosti méně utrácet, tím se snižuje rychlost oběhu peněz (Jílek, 2004, s.377).

3.2.1 Vývoj

S postupem času se význam měnové politiky zvyšoval. Dříve, když byly mince raženy do drahých kovů, byla úloha monetární politiky dost omezená. Její funkce byla zúžena především na určení pravidel pro ražbu mincí, jako je obsah daného kovu v minci, ale i méně důležité věci jako úpravu nebo váhu mincí. To se změnilo s postupným nahrazováním zlata a stříbra při platebním styku papírovými penězi neboli při monetizaci zlata a stříbra (Revenda, 1991, s.14-15).

Od roku 1993, kdy došlo k měnové odluce a vzniku samostatného státu, spadá vývoj monetární politiky na bedra ČNB. Následující skutečnosti představují formování měnové politiky do nynější doby. Od prvotní regulace měnové báze nastal pozvolný přesun k regulaci krátkodobé úrokové míry. V roce 1997 byl fixní měnový kurz nahrazen kurzem

volně pohyblivým. Tato změna způsobila nutnou úpravu v zákoně o centrální bance. Z původních dvou hlavních cílů měnové politiky, kterými byly péče o vnitřní a vnější stabilitu, tak zůstal pouze jeden, a to péče o vnitřní neboli cenovou stabilitu. V roce 1998 se změnil také postup, kterým ČNB měnovou politiku provádí. Z původní regulace množství peněz v oběhu na cílování inflace. Od dubna roku 2001 byla původně sledovaná inflace čistá¹ nahrazena inflací celkovou (Revenda, 2005, str. 351).

3.2.2 Nepřímé nástroje

Centrální banka má řadu nástrojů určených k dosažení zákonem stanovených cílů. Nepřímé neboli tržní nástroje se využívají nejčastěji. Největší rozdíl mezi nimi je, že nepřímé nástroje působí plošně na celém území a platí tedy pro všechny stejně (Revenda, 2005, s.327).

3.2.2.1 Operace na volném trhu

Mají poměrně vysokou přesnost určení dopadu a jsou velmi operativní. Provádějí se bezhotovostně. Tento nástroj funguje na bázi nákupu a prodeje krátkodobých cenných papírů, a to jak státních, tak i vlastních, často v podobě krátkodobých pokladničních poukázek. Vždy jsou to velmi kvalitní dluhové cenné papíry (Revenda, 2005, s.328)

Existují tři základní typy operací na volném trhu:

- Přímé operace: mají za úkol především změnit měnovou bázi a jde pouze o nákup a prodej.
- Repo operace: mohou být termínované nebo netermínované a fungují na principu zpětného obchodu – banka prodá cenné papíry s tím, že za určitou nebo do předem určené doby proběhne zpětný odkup (Revenda, 2005, s.329).
- Switch operace: nákup a prodej cenných papírů s různou dobou splatnosti. Tyto operace může banka zvolit i pokud je potřeba upravit časovou strukturu cenných papírů v aktivech (Revenda, 2005, s.330).

¹ Měřená pomocí indexu spotřebitelských cen očištěného o vlivy regulovaných cen a některých dalších vlivů

3.2.2.2 Diskontní nástroje

Diskontní nástroje jsou typické nástroje měnové politiky. Pomocí úvěrů je možné pouze zvyšovat nebo neměnit měnovou bázi a snižovat krátkodobou úrokovou míru (Revenda, 2005, str.331).

3.2.2.2.1 Diskontní úvěr

Pokud obchodní banka plní dané podmínky (schopnost splácet dřívější diskontní úvěry, v případě nutnosti – možnost krytí úvěru kvalitními cennými papíry atp...), může získat diskontní úvěr. Ten banky potřebují, pokud se dostanou do obtížné situace, a potřebují překonat krátkodobý či sezónní nedostatek likvidity. Krátkodobý neboli běžný úvěr je poskytován nejčastěji na jeden měsíc, zatímco sezónní na tři měsíce (Revenda, 2005, s.332).

Tyto úvěry jsou úročeny tzv. diskontní sazbou (obvykle nejnižší dostupná sazba). Výše diskontní sazby často ovlivňuje měnovou bázi a zájem bank o daný úvěr. Při snížení diskontní sazby se předpokládá zvýšení měnové báze, ne vždy je tomu pravdou. Snížení sazby nemusí mít vždy za následek vzrůst zájmu o daný úvěr nebo půjčování si o to více zdrojů. A naopak při zvýšení sazby není samozřejmý pokles poptávky po těchto úvěrech, protože banky nemusí mít jinou možnost k získání potřebných zdrojů. Banky si tedy půjčí prostředky od centrální banky za vyšší sazbu, ale následně zvýší sazbu poskytovanou zákazníkům.

Uvažujeme-li situaci, kdy centrální banka zvýší diskontní sazby. Zákonitě se zvýší i ostatní úrokové sazby a krátkodobá úroková míra. V závěru tohoto procesu může dojít k opačnému efektu než centrální banka zamýšlela. Například může následkem zvýšení sazeb dojít k souběžnému zvýšení kapitálu, což dá prostor k růstu měnové báze (např. konverzí zahraničních měn do domácích). Kvůli složitější předvídatelnosti tohoto nástroje se sazba upravuje jen zřídka a o malé části.

Diskontní sazba je tržními subjekty vnímána spíše jako vyjádření krátkodobých záměrů centrální banky (Revenda, 2005, str.333). Přesto banky obvykle reagují i na pouhé vyvěšení těchto úvah (tzv. efekt oznámení), přestože centrální banka diskontní úvěr v té době ani nenabízí.

Centrální banka je nucena diskontní sazbu upravit i pokud dojde ke změně tržních úrokových sazeb z úvěrů. Při výrazném zvýšení tržních úrokových sazeb z úvěrů a neměnné diskontní sazbě, vzniká bankám obrovská příležitost na zisk. Tento problém je

možné řešit stanovením neměnné výše rozdílu mezi tržními a diskontní sazbou. To by znamenalo vzdát se diskontní sazby jako nástroje měnové politiky pro úpravu měnové báze a krátkodobé úrokové míry (Revenda, 2005, str. 334).

3.2.2.2.2 Reeskontní úvěr

Centrální banka přijme od komerční banky již eskontovanou směnku. Doba trvání reeskontního úvěru se rovná době splatnosti směnky, zkrácené o délku trvání zpětné operace. Úvěr se úročí diskontní sazbou nebo reeskontní sazbou, která je mírně vyšší než diskontní sazba (Revenda, 2005, str. 334-335).

3.2.2.2.3 Lombardní úvěr

Lombardní úvěr je určen především těm bankám, které neplní podmínky pro získání diskontního úvěru. Častým společným znakem těchto bank jsou potíže s likviditou. Cenou lombardního úvěru je lombardní sazba. Zmíněná sazba je nejméně výhodnou sazbou, kterou centrální banka poskytuje. Lombardní úvěr funguje na principu zástavy směnek a cenných papírů. Nabízené směnky a cenné papíry jsou však oproti kvalitním cenným papírům užívaným při diskontním úvěru méně důvěryhodné a více rizikové. I z tohoto důvodu je tržní hodnota zastavených cenných papírů často vyšší než poskytovaný úvěr (Revenda, 2005, str. 335).

3.2.2.2.4 Automatické facility

Dle účelu se rozlišují dva druhy automatických facilit. Banky, které disponují přebytkem finančních prostředků je mohou přes noc uložit u centrální banky, která je následně úročí diskontní sazbou. Ve druhém případě jsou banky v roli dlužníků centrální banky následkem nesplacení jim poskytnutém úvěru. Nesplacená část úvěru je přes noc uložena u centrální banky, kde je obvykle úročena lombardní sazbou (Revenda, 2005, str. 336).

3.2.2.3 Kurzové intervence

Hlavním cílem kurzových intervencí je upravení měnového kurzu tuzemské měny k zahraničním měnám na optimální úroveň. Podniknuté kroky mohou nechtěně vést i ke změně měnové báze a krátkodobé úrokové míry. Kurzové intervence se mohou provádět nepřímou nebo přímo. U nepřímých intervencí se spoléhá na fungování transmisního mechanismu. Změna úrokových sazeb centrální banky může způsobit příliv/odliv

zahraničního kapitálu, tím se změní vztah mezi nabídkou a poptávkou u zahraniční měny za domácí měnu, což zákonitě vyústí ve změnu měnového kurzu. Přímé intervence ovlivňují měnový kurz prostřednictvím nákupu či prodeje domácí měny za měnu zahraniční. Pokud je cílem centrální banky znehodnocení domácí měny (popř. zastavení trendu zhodnocení), musí zvýšit poptávku po sledované zahraniční měně. To současně způsobí růst nabídky domácí měny. Tohoto docílí nákupem zahraniční měny za měnu domácí (Revenda, 2005, str. 337-338).

3.2.2.4 Povinné minimální rezervy

Povinné minimální rezervy (dále jen „PMR“) představují povinnost bank uložit u centrální banky část svých finančních prostředků. Výši sazby PMR a základny pro její výpočet určuje centrální banka. Změna výše sazby PMR má nepřímý vliv na krátkodobou úrokovou míru. Při zvýšení PMR pravděpodobně nastane mírný nárůst krátkodobé úrokové míry a naopak (Revenda, 2005, str. 338-340).

3.2.3 Přímé nástroje

Přímé nástroje se dále od nepřímých liší tím, že mají spíše podpůrný charakter. (Velek, 2000, str. 18). Přímé nástroje se zaměřují na konkrétní bankovní subjekty, přezdívá se jim administrativní nástroje. Přímé nástroje jsou zřídka využívány a když, tak jen krátkodobě. Jsou velmi neoblíbené i z důvodu, že banky nemají jak se jim bránit, často ovlivní jejich další počínání na trhu a snižují jejich samostatnost (Revenda, 2005, s. 327-328).

3.2.3.1 Limity úvěrů bank

Centrální banka může konkrétní bance určit maximální množství poskytovaných úvěrů jejím klientům z nebankovního sektoru. Limity mohou být stanoveny v absolutní výši nově poskytnutých úvěrů v daném období, přírůstkem stavu proti minulému období nebo poměrem stavu úvěrů k výši kapitálu dané banky. Všechny typy těchto limitů mohou být stanoveny samostatně každé bance, druhý a třetí typ mohou být využity i celoplošně jako nepřímý nástroj.

3.2.3.2 Limity úrokových sazeb bank

Tento nástroj umožní centrální bance nastavit maximální hranici pro úrokové sazby z úvěrů bank nebo maximální/minimální úrokovou sazbu z vkladů u bank. Při použití limitů úrokových sazeb získá centrální banka kontrolu nad úrokovou marží (Revenda, 2005, str. 343).

3.2.3.3 Povinné vklady

Kvůli odčerpání likvidních prostředků z oběhu jsou některé subjekty povinny ukládat vklady, otevírat běžné účty a provádět některé z dalších operací pouze skrze centrální banku. Mezi tyto subjekty se často řadí centrální orgány, orgány místní moci a správy a státních fondů. Tuto povinnost uděluje bankám obvykle stát, který buď sám uváží nutnost tohoto kroku nebo mu ho doporučí centrální banka.

3.2.3.4 Doporučení, výzvy, dohody

- Doporučení: Nemusí mít písemnou podobu a je vyjádřením přání centrální banky, jak by se měli banky v nejbližší době chovat.
- Výzvy: také nebývají v písemné podobě, ale oproti doporučení mají důraznější charakter.
- Dohody: u jejich podpisu obvykle není centrální banka, dohody uzavírají banky mezi sebou a po podpisu jsou právně závazné.

Většina bank si nedovolí na tyto přání nereagovat. Přestože jsou povinné, odmítavým přístupem na sebe banky negativně upozorňují centrální banku, která jim následně může snížit limity nebo odmítnout žádost o diskontní a jiné úvěry (Revenda, 2005, str. 344).

3.2.3.5 Pravidla likvidity

Představují závazné struktury aktiv a pasiv a závazné vazby mezi nimi v bilancích bank. Prostřednictvím změn těchto nastavení je centrální banka schopna sledovat změny měnové báze (Revenda, 2005, str. 345).

3.3 Vybrané makroekonomické ukazatele

3.3.1 Hrubý domácí produkt

Hodnota výstupu ekonomiky za dané období se nazývá hrubý domácí produkt (dále jen „HDP“), a je vyjádřena v penězích. Do HDP se počítá finální produkce, vyprodukovaná na území daného státu, bez ohledu na vlastníka výrobních faktorů. Dále se často užívá ukazatel tempa růstu, který udává procentuální změnu HDP oproti předchozímu období. Rozlišujeme nominální a reálný HDP. Při výpočtu nominálního HDP se využívá tržních cen, a u reálného zase cen stálých. Dělením těchto druhů HDP v pořadí HDP nominální/HDP reálný, získáme cenový index zvaný deflátor HDP, který udává hodnotu změny cenové hladiny v ekonomice (Brčák, 2014, str. 14-19).

3.3.2 Inflace

Inflace obecně vyjadřuje růst cenové hladiny za sledované období. Při výpočtu inflace se porovnávají změny cen statků a služeb, zařazených do spotřebního koše. Spotřební koš obsahuje zhruba 700 položek potravinářského a nepotravinářského zboží a služeb. Váhu jednotlivých položek udává podíl jejich zastoupení na celkové spotřebě domácností. Míra inflace se dle účelu počítá následujícími způsoby: vyjádřením přírůstku průměrného ročního indexu spotřebitelských cen nebo vyjádřením přírůstku indexu spotřebitelských cen buď ke stejnému měsíci předchozího období, k předchozímu měsíci nebo k základnímu období. Aktuální míra roční inflace pro říjen 2020 je 3,3 % (Inflace, míra inflace – Metodika, 2020).

Inflaci způsobuje fyzický příliv peněz, který převyšuje přírůstek produkce. Při nominální úrokové míře nižší, než míra inflace dochází k absolutnímu snižování hodnoty vkladů a půjček. Dále výrazně a negativně ovlivňuje mzdy a platy, sociálně slabší skupiny, věřitele, fixní důchody a úspory (Brčák, 2014, str. 131 – 137).

3.3.3 Nezaměstnanost

Míra nezaměstnanosti představuje podíl počtu nezaměstnaných na počtu ekonomicky aktivních obyvatel. Vysoká míra nezaměstnanosti má z ekonomického hlediska negativní dopad na výši produkce, kvalifikovanost pracovníků, výdaje státního rozpočtu na podpory plynoucí z nezaměstnanosti a výši daňových příjmů (Brčák, 2014, str. 140-146).

3.4 Monetární politika ČNB

Hlavním úkolem měnové politiky je péče o cenovou stabilitu. Dílčím úkolem, za předpokladu nenarušení hlavního cíle, je podpora obecné hospodářské politiky vlády, směřující k udržitelnému hospodářskému růstu. Úloha měnové politiky ČNB je v plném rozsahu formulována v ustanoveních článku 98 Ústavy ČR a §2 zákona č.6/1993 Sb., o České národní bance. K plnění stanovené úlohy využívá ČNB měnově politické režimy a nástroje.

Cenová stabilita – tento pojem nepředstavuje v praxi stálost cen, naopak ve zdravé ekonomice je prospěšný mírný pozvolný nárůst (Úloha měnové politiky, c2020).

3.4.1 Režimy měnové politiky

Režim s implicitní nominální kotvou – interní shoda v rámci banky, nedochází k explicitnímu vyhlášení informací ohledně cílování vybrané veličiny. Klíčová v tomto režimu je důvěryhodnost centrální banky.

Cílování měnové zásoby – sleduje tempo růstu vybraného peněžního agregátu. Z pozorování vzešlo, že vývoj peněžní nabídky má v dlouhodobém výhledu vliv na růst cen. V dnešní době finančních inovací ztrácí tento režim na významu. Vazby mezi cenovou hladinou a peněžními agregáty již nejsou tak úzké. Což centrální bance brání zvolený agregát ovlivňovat s uspokojivou přesností.

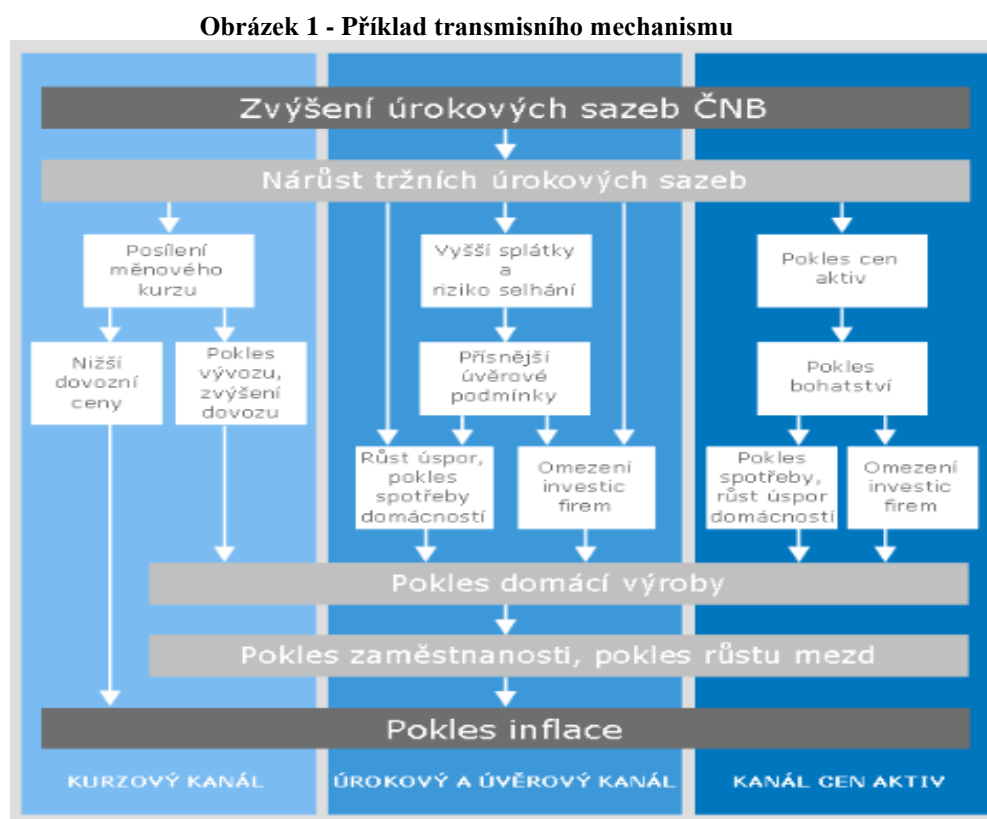
Cílování měnového kurzu – centrální banka provádí změny v úrokových sazbách a přímých devizových intervencích tak, aby zajistila stabilitu nominálního měnového kurzu vůči měně tzv. kotevní země. Na fungování režimu má vliv mnoho faktorů například dostatek devizových rezerv či politická stabilita. S využitím tohoto režimu banka přichází o nezávislost měnové politiky.

Cílování inflace – spočívá ve veřejném vyhlášení inflačního cíle (Jaké jsou režimy měnové politiky?, c2020). Od roku 1998 využívá ČNB režim cílování inflace. Všechny měnově politické režimy mají stejný cíl, liší se pouze postup jeho dosažení. Bankovní rada ČNB nejprve zhodnotí aktuální prognózu ČNB a vyvodí důsledky nenaplnění této prognózy. Následně proběhne hlasování o tom, zda je nutné měnově politické nástroje upravit. Nástroje je třeba upravit, pokud je zde riziko vychýlení se míry inflace mimo toleranční pás inflačního cíle. V případě hrozby zvýšení inflace nad žádoucí hodnotu využije ČNB restriktivních opatření. Například v podobě zvýšení repo sazby, zde pravděpodobně zapůsobí transmisní mechanismus a dojde k oslabení agregátní poptávky i

cenového růstu. Existují výjimky, kdy ČNB nereaguje na nenadálou změnu. Jde o tzv. mimořádné šoky, které vznikají nejčastěji na straně nabídky. U těchto šoků se předpokládá krátkodobý vliv na míru inflace a ČNB by svým zásahem mohla způsobit více škody než užítu (Cílování inflace v ČR, c2020).

3.4.1.1 Transmisní mechanismus

Změna výše některé z úrokových sazeb ČNB se projeví v mnoha aspektech české ekonomiky. Pomocí tzv. transmisních kanálů, lze předpovídat vliv změny sazeb na určité oblasti ekonomiky. Pro představení tohoto mechanismu při zvýšení úrokových sazeb následuje obrázek č.1.

Zdroj: ČNB

3.4.1.2 Inflační cíl ČNB

Inflační cíl byl v průběhu let mnohokrát pozměněn. Do roku 2001 byla sledována tzv. čistá inflace, následně se přešlo na cílování celkové inflace, měřené přírůstkem spotřebitelských cen. Současným inflačním cílem, který je platný od roku 2010, je držet míru inflace na 2 % úrovni, jejíž toleranční pásmo je široké jeden procentní bod od této úrovně, a to oběma směry (Cílování inflace v ČR, c2020).

3.4.2 Aktuálně využívané nástroje ČNB

Existuje řada možných měnově politických nástrojů, které má centrální banka k dispozici. Složení těchto nástrojů se liší v návaznosti na potřeby konkrétní země (Měnověpolitické nástroje, c2020).

3.4.2.1 Operace na volném trhu

Spočívají v usměrňování vývoje úrokových sazeb. Nejčastější formou těchto operací jsou repo operace. Dělí se z hlediska pravidelnosti a cíle.

Nejvíce užívaným nástrojem jsou repo operace prováděné formou tendrů. ČNB poskytne komerční bance cenné papíry se základní dobou splatnosti dva týdny. Výměnou přijme od komerční banky její přebytečnou likviditu. Po uplynutí doby splatnosti se uskuteční reverzní transakce, kdy ČNB vrátí uschovanou jistinu zvýšenou o smluvený úrok. Využívá se tzv. variabilní sazba. Základní, obvykle dvoutýdenní sazba (tzv. 2T repo sazba), představuje maximální limitní sazbu, za kterou je možné tyto operace uskutečnit. To, které nabídky ČNB přijme se rozhoduje s využitím principu americké aukční procedury. Banky, které vyžadují nižší úrokovou sazbu jsou upřednostněny. Nabídky se přijímají až do výše predikovaného přebytku likvidity daného dne. Pokud ČNB tento limit naplní, může zbývající nabídky odmítnout nebo výrazně zkrátit. Nabídka banky musí mít peněžní objem v minimální hodnotě 300 mil. Kč a následně celé násobky 100 mil. Kč. Repo tendr se obvykle provádí několikrát týdně přibližně ve stejný čas.

Jako doplňkový nástroj je možné využít tříměsíční repo tendr. Výběr z nabídek bank je shodný s dvoutýdenním repo tendrem. Rozdílné jsou v typu použité sazby. Výše sazby zde není určena ČNB, ale tím, jak se aktuálně vyvíjí sazby na peněžním trhu. Tento nástroj byl naposledy využit v lednu roku 2001.

ČNB podle potřeby využívá i devizové operace nebo operace s cennými papíry. A to ve výjimečných případech, kdy se na trhu objeví nečekané krátkodobé výkyvy likvidity a stabilita vývoje úrokových sazeb je ohrožena (Měnověpolitické nástroje, c2020).

3.4.2.2 Automatické facility

ČNB využívá dvou typů automatických facilit. Depozitní a marginální zápůjční facility, které představují stálou možnost uložení nebo zapůjčení peněz. Sazby užívané u těchto dvou facilit utvářejí hranice, v kterýchž se pohybují krátkodobé sazby na peněžním trhu včetně repo sazby.

Depozitní facilitita – umožňuje bankám přes noc uložit přebytečnou likviditu v ČNB. Minimální vklad je stanoven na 10 mil. Kč, vyšší částky jsou bez omezení. Zde využívaná úroková sazba se nazývá diskontní sazba. Ta slouží jako spodní hranice pohybu krátkodobých úrokových sazeb na trhu. V situaci, kdy Odbor korunových a devizových intervencí ČNB požádá o uzavření obchodu, získá banka přístup do depozitní facility, ale pouze pokud je žádost podána do 15 minut před uzávěrkou účetního dne.

Marginální zápůjční facilitita – banky, se kterými má ČNB uzavřenou rámcovou repo smlouvu, si mohou prostřednictvím repo operace vypůjčit přes noc likviditu. Využívá se lombardní sazba, která zároveň slouží jako horní hranice pro pohyb krátkodobých úrokových sazeb. I zde má banka přístup do zápůjční facility, pokud o uzavření smlouvy požádá Odbor korunových a devizových intervencí ČNB a to minimálně 25 minut před skončením účetního dne systému CERTIS.

3.4.2.3 Dodávací repo operace

Od roku 2008 se využívali tyto operace s možností splatnosti dva týdny nebo tři měsíce. V roce 2011 se opustilo od tří měsíční formy. Slouží především k podpoře trhu se státními dluhopisy. Vyhlašování probíhá tři krát týdně (Měnověpolitické nástroje, c2020). Do 17.5.2020 poskytovala ČNB dodávací repo operace bankám, pobočkám zahraničních bank a spořitelním a úvěrovým družstvům. Od 18.5.2020 se dodávacích operací mohou účastnit i některé nebankovní subjekty, vlastníci licenci vydanou ČNB. Těmto institucím je umožněno získat likvidní prostředky v podobě krátkodobého úvěru. Dále se od tohoto data rozšiřuje spektrum přijímané zástavy. Minimální objem obchodu pro bankovní subjekty je stanoven na 10 mil. Kč, pro nebankovní subjekty 100 mil. Kč. Bankovní subjekty mohou oproti těm nebankovním nově využívat i tříměsíční doby splatnosti (Parametry dodávací repo operace, c2020).

3.4.2.4 Povinné minimální rezervy

Povinné minimální rezervy (dále jen „PMR“). Pomocí PMR může ČNB ovlivnit objem volných prostředků v bankovním systému. Bankovní systém disponuje přebytkem likvidity, tudíž na jejich významu ubývá. Jejich role v měnové politice se mění a představují především rezervu prostředků pro hladké fungování mezibankovního platebního styku. Povinnost uložit PMR v ČNB mají všechny banky, stavební spořitelny, pobočky zahraničních bank i družstevní záložny, které mají v ČR bankovní licenci nebo

podnikají na základě tzv. jednotné licence. PMR jsou uloženy na účtech bank vedených ČNB. Mohou být uloženy i na více účtech, a to na účtu ve zúčtovacím centru ČNB, účtu pro výběry a skládání hotovosti nebo na zvláštním účtu zřízeném pro PMR. Základna pro výpočet PMR se skládá z objemu primárních závazků banky vůči nebankovním subjektům, se splatností nižší než dva roky. PMR se řídí principem průměrování. Tento princip spočívá v udržování denního zůstatku, jehož průměr je za udržovací období roven minimálně stanovené sazbě PMR. Od roku 2001 jsou prostředky na těchto účtech úročeny dvoutýdenní repo sazbou až do výše daného objemu PMR. V návaznosti na snížení výše PMR zavedla ČNB kolateralizované vnitrodenní úvěrové facility. V situaci, kdy banka nemá dostatek prostředků na svém účtu platebního styku u ČNB, a není tedy schopna plynule provádět platby, má možnost získat vnitrodenní úvěr se sazbou 0 %. Pokud by tento úvěr nebyla schopna splatit ve stanoveném čase, přemění se v marginální zápůjční facility. Aktuální sazba PMR jsou 2 % (Měnověpolitické nástroje, c2020).

3.4.2.5 Devizové intervence

V režimu cílování inflace se devizové intervence užívají sporadicky. Prostřednictvím nákupu či prodeje cizích měn za českou korunu lze docílit utlumení volatility na devizovém trhu, současně s uvolněním nebo zpřísněním měnové politiky. Devizové intervence je vhodné provádět v situaci, kdy se výše úrokových sazeb blíží tzv. technické nule, kde oslabení kurzu koruny podpoří uvolnění měnové politiky. Poslední znatelné užití tohoto nástroje bylo možné pozorovat mezi roky 2013 až 2017. ČNB používala kurzový závazek se záměrem následného oslabení kurzu koruny s cílem udržet hladinu kurzu vůči euru okolo 27 CZK/EUR (Měnověpolitické nástroje, c2020).

3.5 Podmínky vstupu do eurozóny

Dne 1.5.2004 se Česká republika stala oficiálním členem Evropské unie. Se vstupem do Evropské unie úzce souvisí povinnost členského státu přijmout v budoucnu jednotnou měnu euro. Podmínkou přijetí eura a vstupu do eurozóny je úspěšné plnění maastrichtských konvergenčních kritérií. Při stabilním plnění těchto kritérií se snižuje riziko narušení nejen ekonomického stavu země (Vstup do Evropské unie a úvahy o přijetí eura, c2003-2018).

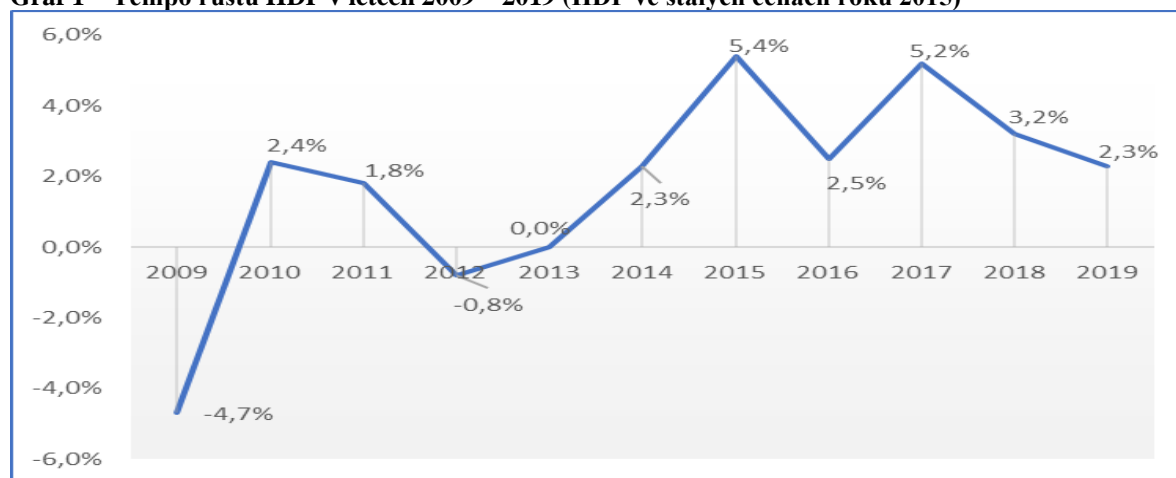
4 Vlastní práce

4.1 Vývoj makroekonomických ukazatel

4.1.1 HDP

Vlivem globální ekonomické krize se roční tempo růstu HDP v roce 2009 snížilo o 4,7 %. K tomuto poklesu výrazně přispělo snížení tvorby hrubého kapitál, pokles výdajů na spotřebu domácností a zahraniční poptávky. Následovalo mírné oživení ekonomiky, které trvalo necelé dva roky. V roce 2012 probíhala nejen v České republice recese, která měla za následek meziroční pokles HDP o 0,8 %. V této době také klesali výdaje na konečnou spotřebu domácností, ale i vlády, spolu s poklesem tvorby kapitálu. V následujících letech vykazoval HDP kolísavou, avšak rostoucí meziroční tendenci. Roční tempa růstu reálného HDP mezi lety 2009–2019 jsou zanesena do grafu č.1. Příspěvky k meziročnímu růstu HDP pro rok 2009 a 2012 jsou uvedeny v příloze č. 1.

Graf 1 – Tempo růstu HDP v letech 2009 – 2019 (HDP ve stálých cenách roku 2015)

Zdroj: vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu

Následující tabulka č. 1 obsahuje mezičtvrtletní tempa růstu HDP tohoto roku a meziroční tempa růstu HDP oproti čtvrtletí minulého roku. V řádku „3. čtvrtletí“ se vyskytují odhadované údaje Českého statistického úřadu, konkrétní hodnoty budou zveřejněny 1.12.2020. V 1. a 2. čtvrtletí pozorujeme rychlý pokles mezičtvrtletního tempa růstu, ve 3. čtvrtletí se předpokládá nárůst o 6,2 % oproti 2. čtvrtletí. Největší propad meziročního tempa růstu se vyskytuje ve 2. čtvrtletí. HDP v tomto období klesá převážně kvůli snižujícím se výdajům na konečné spotřebě domácností, poklesu zahraniční poptávky

a tvorby hrubého kapitálu. Příloha č. 1 obsahuje zmíněné příspěvky k meziročnímu růstu HDP.

Tabulka 1 - Tempo růstu HDP 2020

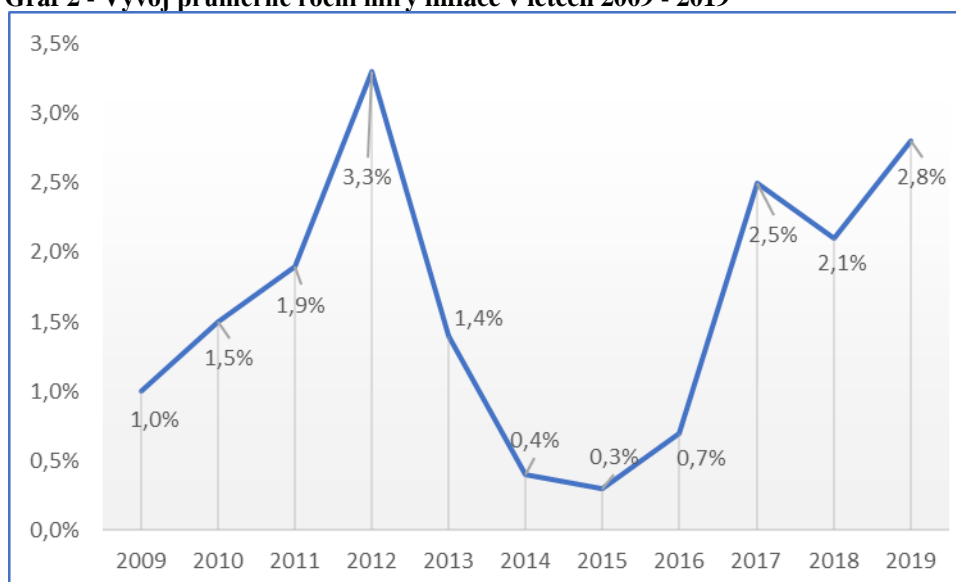
HDP 2020	Mezičtvrtletní tempo růstu	Meziroční tempo růstu
1. čtvrtletí	-3,3 %	-2,0 %
2. čtvrtletí	-8,7 %	-11,0 %
3. čtvrtletí	6,2 %	-5,8 %

Zdroj: vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu

4.1.2 Inflace

Aktuální průměrná roční míra inflace, platná pro říjen 2020 jsou 3,3 %. Takto vysoká míra inflace byla naposledy pozorována v roce 2012. Níže v grafu č. 2. V roce 2013 započalo nežádoucí snižování inflace, na které ČNB reagovala nejprve snižováním úrokových sazeb a následně zahájením intervencí na devizovém trhu.

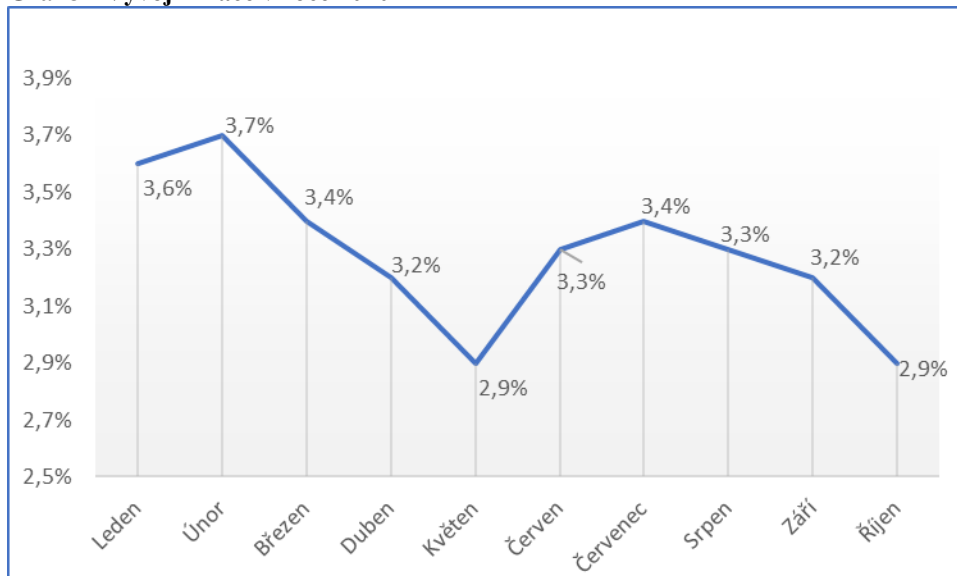
Graf 2 - Vývoj průměrné roční míry inflace v letech 2009 - 2019

Zdroj: vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu

Do následujícího grafu č. 3 jsou zaneseny hodnoty míry inflace, vyjádřené přírůstkem indexu spotřebitelských cen ke stejnému měsíci předchozího roku.

Graf 3 - Vývoj inflace v roce 2020

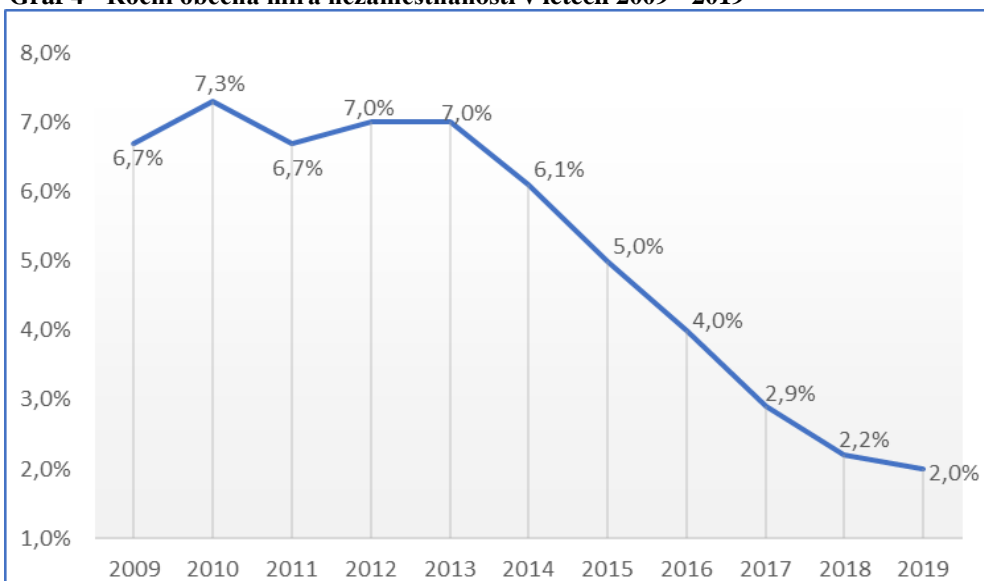
Zdroj: vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu

V roce 2020 nejvíce působí na míru inflace oslabený kurz České koruny a zároveň klesající ceny minerálních paliv. Ceny Ropy a ropných produktů se meziročně snížili o 41,5% (Indexy cen vývozu a dovozu - červen 2020, 2020). Takto společně s mnoha dalšími faktory, se obecná míra inflace udržuje v blízkosti 3% hladiny. Některé faktory způsobují protiinflační tlaky a jiné proinflační. V případě vyváženosti těchto tlaků udržují hladinu inflace stabilní s mírným kolísáním.

4.1.3 Nezaměstnanost

Obecná míra nezaměstnanosti byla v roce 2009 následkem globální ekonomické krize vysoká 6,7 %. V průběhu dalších tří let se nedokázala vrátit na uspokojivou úroveň a nastal další útlum ekonomiky v roce 2012. Vysoká nezaměstnanost přispěla i k poklesu výdajů na spotřebu domácností, tudíž k poklesu HDP. Od roku 2014 můžeme pozorovat stabilizaci obecné míry nezaměstnanosti až do roku 2019, kdy vykazovala pouhá 2 %. K vyobrazení obecné míry nezaměstnanosti mezi roky 2009–2019 slouží graf č. 4.

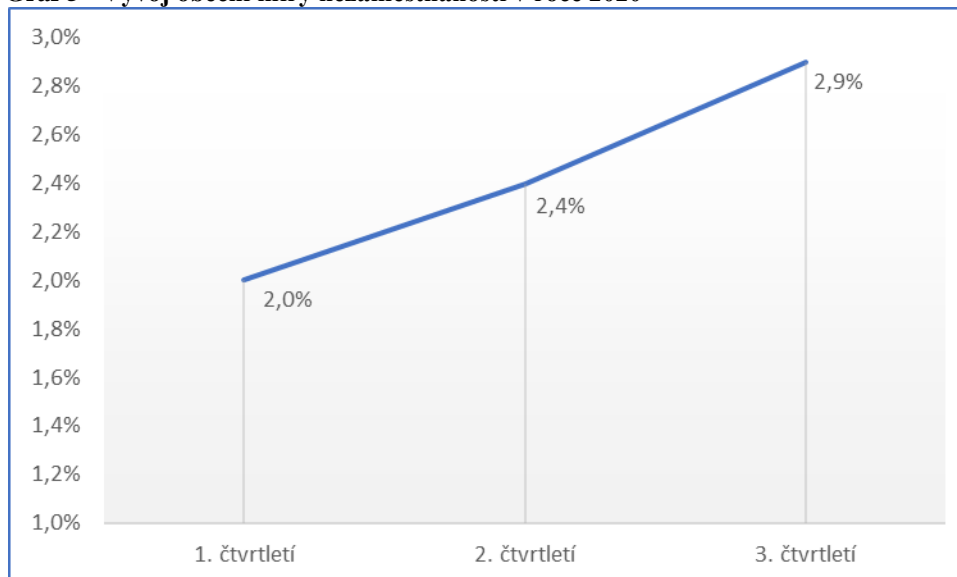
Graf 4 - Roční obecná míra nezaměstnanosti v letech 2009 - 2019

Zdroj: vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu

V současné době, kdy pandemie koronaviru ochromila ekonomiku, pozorujeme pozvolné zvyšování nezaměstnanosti. Růst nezaměstnanosti souvisí s vládními nařízeními, které ovlivňují podnikání v mnoha odvětvích. Kvůli povinným uzavírkám zařízení se snižuje i potřeba zaměstnanců. Hodnoty jsou uvedeny v grafu č. 5.

Graf 5 - Vývoj obecní míry nezaměstnanosti v roce 2020

Zdroj: vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu

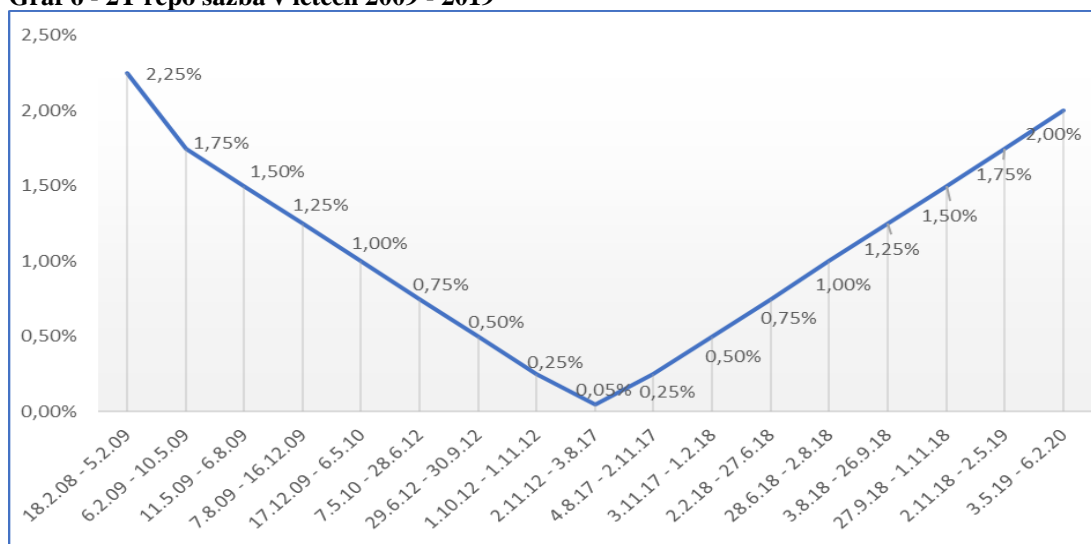
4.2 Zhodnocení sazeb ČNB

K dosažení svých měnově politických cílů využívá ČNB několika druhů úrokových sazeb. Nejdůležitější sazbou pro monetární politiku je 2T repo sazba. Dále sazba diskontní a lombardní.

4.2.1 2T repo sazba 2009-2019

Dvoutýdenní repo sazba je využívána především u operací na volném trhu a dodávacích repo operacích. Ke zhodnocení hladiny 2T repo sazby byl vytvořen graf č.6.

Graf 6 - 2T repo sazba v letech 2009 - 2019

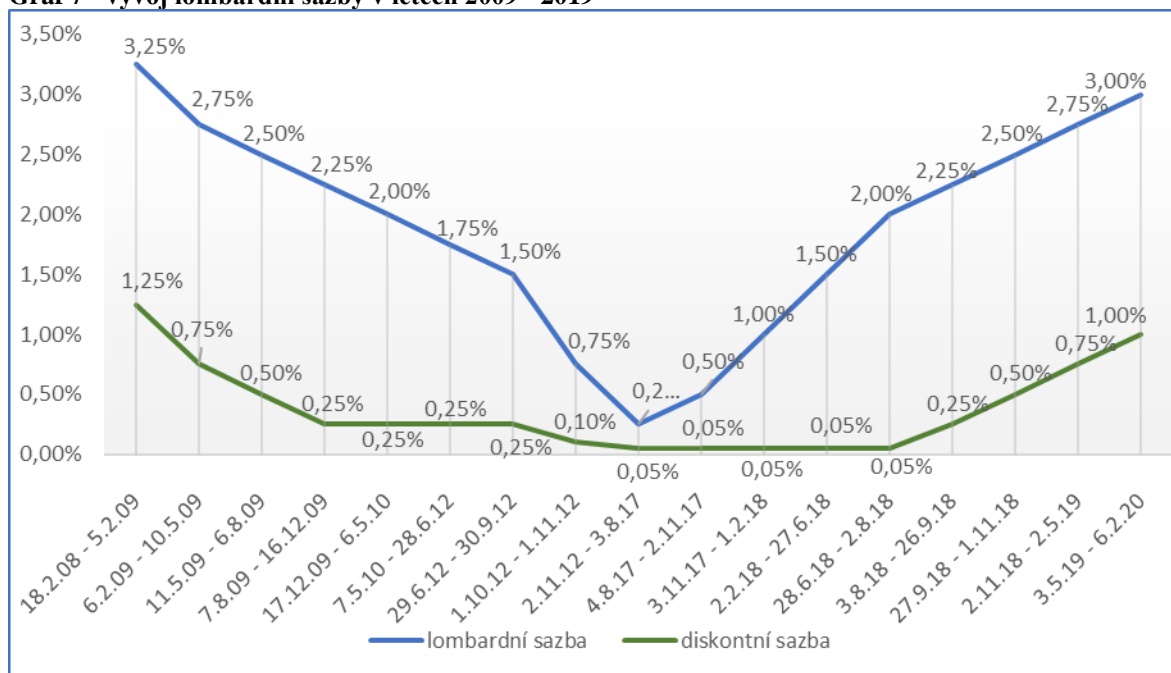
Zdroj: vlastní zpracování dle České národní banky

V posledních deseti letech se 2T repo sazba pohybuje v rozmezí od 0,05% do 2,25%. Od roku 2009 je možné pozorovat pomalé snižování úrokové sazby, především z důvodu poklesu obecné míry inflace na 1 %. Klesající tendence úrokové sazby byla ponechána i přes nárůst míry inflace v období krize roku 2012. Na konci roku 2012 se 2T repo sazba zastavila na hladině 0,05 %. Na hladině tzv. technické nuly byla ponechána až do roku 2017. V tomto období již nebylo možné sazbu dále snižovat, a míra inflace od roku 2013 stále klesala. Pro další uvolnění měnové politiky začala ČNB využívat intervencí na devizovém trhu. Po skončení těchto intervencí v roce 2017, byla míra inflace na vzestupu, proto ČNB zahájila pozvolné zvyšování 2T repo sazby, aby koordinovala možný růst inflace do nežádoucích mezí.

4.2.2 Diskontní a lombardní sazba 2009-2019

Vývoj diskontní a lombardní sazby se více méně odvíjí od vývoje 2T repo sazby. Za normálních okolností, se diskontní sazba pohybuje o 1 p. b. níže a lombardní sazba o 1 p. b. výše než 2T repo sazba. Výjimku pozorujeme mezi lety 2009 až 2018, zpravidla je dáno, že tyto úrokové sazby neklesají do záporných čísel, tudíž kvůli snižujícím se sazbám nebyl tento rozestup možný. Důvody pro pohyb sazeb jsou shodné s důvody pro pohyb 2T repo sazby. Rozdíl vidíme při pozvolném zvyšování lombardní a 2T repo sazby od konce roku 2017, kdy diskontní sazba, jako jediná, zůstala neměnná až do srpna roku 2018. Diskontní sazba se připojila k rostoucímu trendu úrokových sazeb v okamžiku, kdy bylo možné dodržet rozestup o 1 p. b. od repo sazby. Tyto skutečnosti je možné vidět v grafu č. 7.

Graf 7 - vývoj lombardní sazby v letech 2009 - 2019

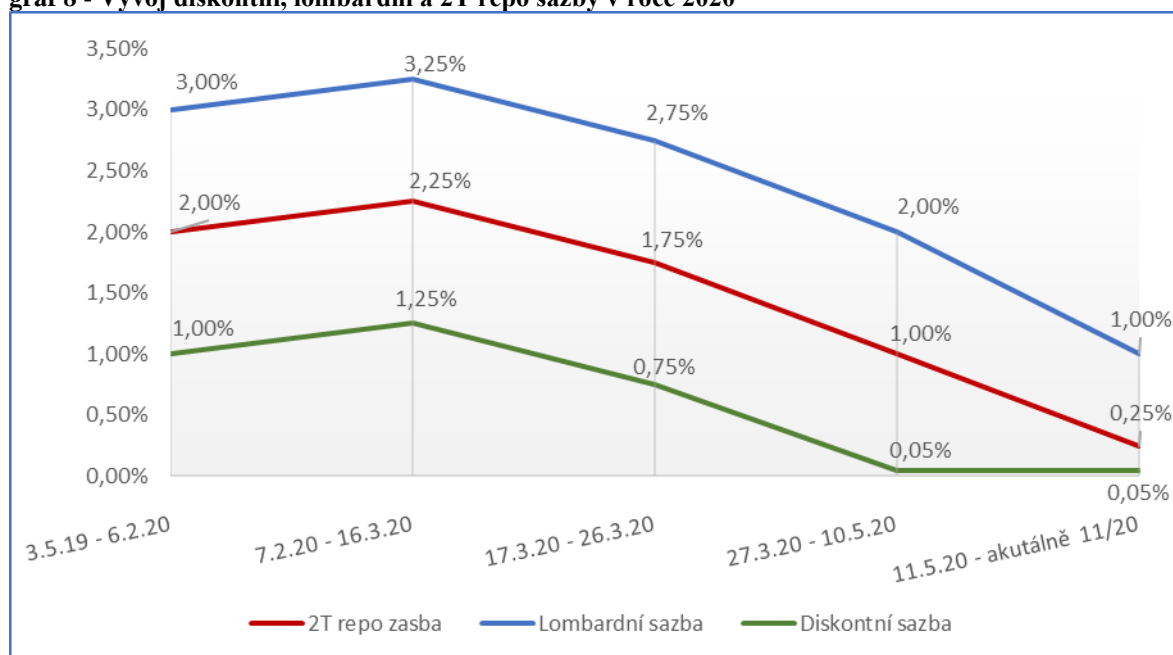

Zdroj: vlastní zpracování dle České národní banky

4.2.3 Diskontní, lombardní a 2T repo sazba v roce 2020

V polovině března tohoto roku bylo zahájeno snižování všech úrokových mír. Tento pokles je způsoben celkovým zhoršením domácí ekonomiky, kvůli probíhající pandemii. A můžeme jej pozorovat v grafu č. 8.

graf 8 - Vývoj diskontní, lombardní a 2T repo sazby v roce 2020

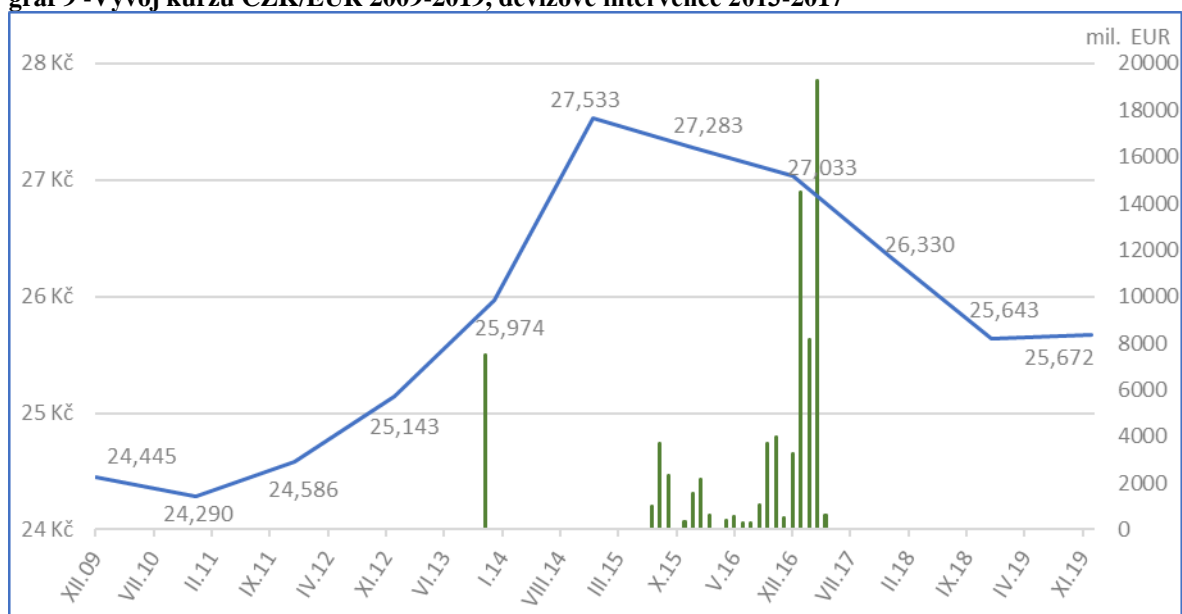

Zdroj: vlastní zpracování dle České národní banky

4.2.4 Kurz České koruny a devizové intervence

Vývoj kurzu české koruny vůči euru je spolu s využitými devizovými intervencemi zobrazen v grafu č. 9. Významný úkaz můžeme pozorovat od konce roku 2013 až do konce roku 2017. ČNB snížila v roce 2012 své úrokové sazby na extrémně nízké hodnoty. Inflation i HDP se dále snižovali a nezaměstnanost dosahovala 7 %. Bylo třeba dalšího uvolnění ekonomiky. Bankovní rada proto rozhodla o přijetí kurzového závazku, který spočíval v udržování kurzu koruny vůči euru v blízkosti hladiny 27 CZK/EUR. Aby se docílilo oslabení kurzu začala ČNB provádět devizové intervence. Na konci roku 2013 se uskutečnil první nákup měny eura za měnu domácí. Při této první transakci ČNB nakoupila necelých sedm a půl miliardy eur. Následně nastal požadovaný efekt a česká koruna opravdu oslabila nad hranici 27 CZK/EUR. Více než rok a půl nebyli třeba další intervence. Kurz v roce 2015 začal pomalu posilovat a blížit se ke stanovené hranici, proběhli tedy další intervence. Od roku 2016 se celková ekonomická situace zlepšovala, v následujícím roce dosáhla tak uspokojivých výsledků, že byl ukončen kurzový závazek a s tím i devizové intervence. Při sečtení všech těchto devizových intervencí, dojdeme k závěru, že ČNB celkově nakoupila v tomto období do svých rezerv necelých 76 miliard eur.

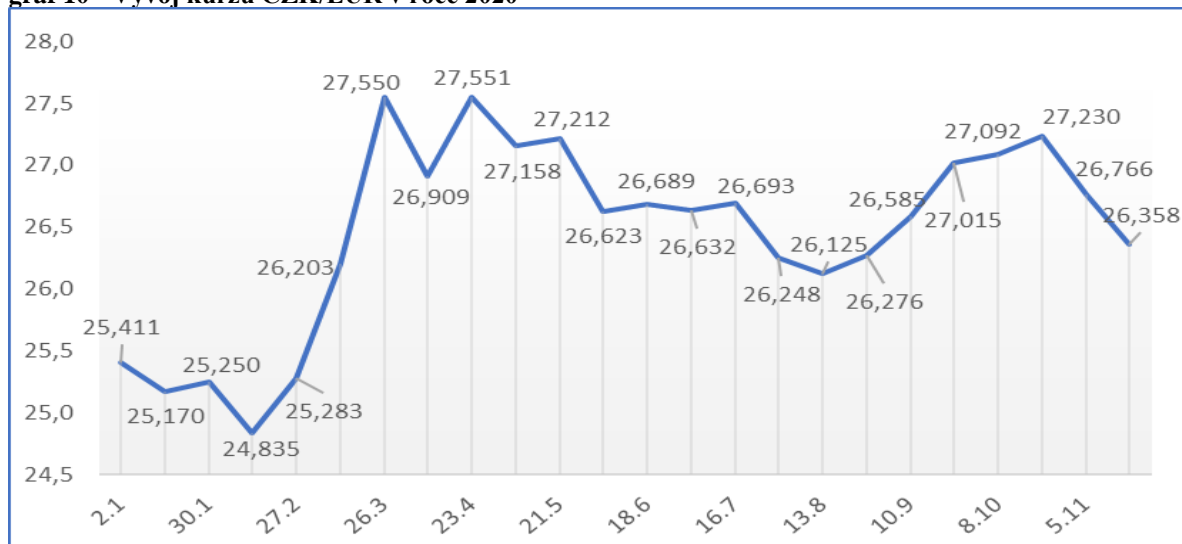
graf 9 - Vývoj kurzu CZK/EUR 2009-2019, devizové intervence 2013-2017

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ, ČNB

V následujícím grafu č. 10 je zaznamenán vývoj měnového kurzu v roce 2020 jednou za čtrnáct dní. Na konci února nastalo mírné posílení měny, které se dále prohlubovalo. Celkově je průběh vývoje měny oproti začátku roku ve znamení oslabení kurzu koruny vůči euru.

graf 10 - Vývoj kurzu CZK/EUR v roce 2020

Zdroj: vlastní zpracování na základě internetových stránek eurostatu

4.3 Dotazníkového šetření

Hlavním cílem dotazníkového šetření bylo zjistit, zda mezi občany České republiky existuje jakési obecné povědomí o činnostech České národní banky, a to hlavně v oblasti monetární politiky. Dále byl zjišťován názor na přijetí společné měny – eura. Dotazník byl vytvořen v prostředí aplikace Google Formuláře. Obsahuje 13 uzavřených a 2 nepovinné otevřené otázky. Finální dotazník byl rozeslán online pomocí sociálních sítí (Facebook, WhatsApp). Odpovědi byly přijímány od 19.11. do 28.11. roku 2020. dotazník je k dispozici v příloze č. 2.

Celkově na dotazník odpovědělo 203 respondentů, z toho 151 (74,4 %) žen a 52 (25,6 %) mužů.

Věk respondentů byl rozdělen do šesti kategorií. Nejčetnější kategorií představoval věk od 18 do 24 let, v počtu 67 (33 %) odpovědí. Následovala kategorie 25-34 let, kde odpovědělo 44 (21,7 %) lidí, v kategorii 35-44 let bylo zaznamenáno 36 (17,7 %) odpovědí a v rozmezí 45-54 let odpovědělo 35 (17,2 %) respondentů. Druhé nejnižší zastoupení se vyskytovalo u kategorie 55-64 let s odpověďmi v počtu 17 (8,4 %). Absolutně nejnižší zastoupení má pak seniorní kategorie s počtem 4 (2 %) odpovědí.

Na otázku ohledně nejvyššího dosaženého vzdělání odpovědělo nejvíce středoškolských absolventů s maturitou, a to 95 (46,8 %) z celkového počtu. Těsně za nimi se nachází respondenti s vysokoškolským vzděláním, se zastoupením v počtu 76 (37,4 %) odpovědí. Menší skupinu tvoří absolventi středních škol bez maturitní zkoušky s 18 (8,9 %) odpověďmi. Následují respondenti z vyšších odborných škol s 10 (4,9 %) odpověďmi a 4 (2 %) respondenti se základním vzděláním.

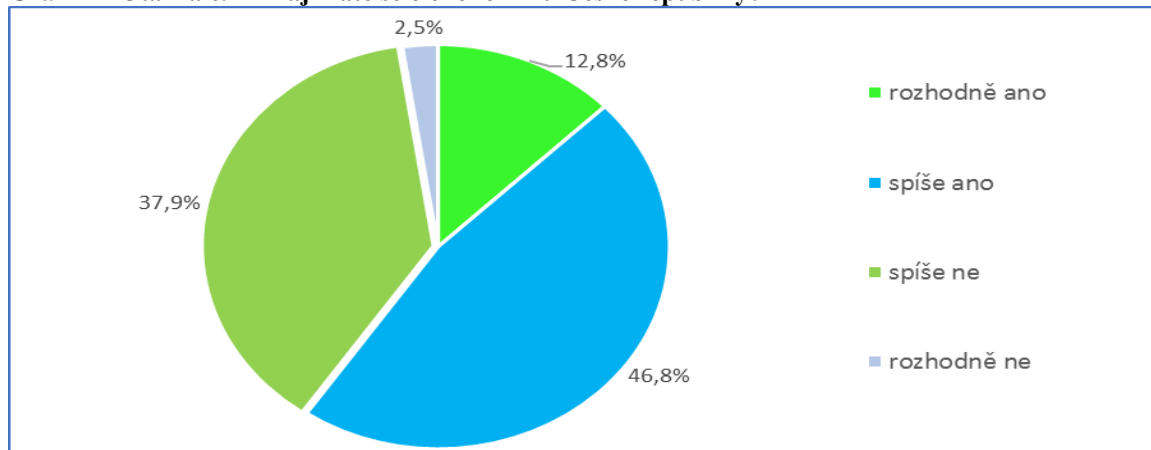
Otázka na pracovní zaměření získala široké spektrum odpovědí. Mezi nejčetnější se řadí odpovědi studentů 45 (22,2 %), pracovníků v administrativě 25 (12,3 %), zdravotních a sociálních pracích 23 (11,3 %), službách 17 (8,4 %), ekonomice a podnikových financích 15 (7,4 %) a státní a veřejné správě 14 (6,9 %). Příslušný graf s výčtem všech pracovních zařazení je k dispozici v příloze č. 3.

4.3.1 Výstupy jednotlivých otázek

Z následujícího grafu č. 11 vyplývá, že se o ekonomiku České republiky zajímá nadpoloviční většina respondentů. Rozhodně ano dalo 12,8 % respondentů, z toho 14 se střední školou s maturitou, 9 s vysokou školou a po jednom u zbylých kategorií vzdělání. Spíše ano dalo 46,8 % respondentů, a to 46 středoškolských s maturitou, 38 s vysokou

školou, 5 se střední školou bez maturity, 4 s vyšším odborným a 2 se základním vzděláním. S počtem 9 odpovědí byla nejčetnější skupina u odpovědi rozhodně ano ve věku 45-54.

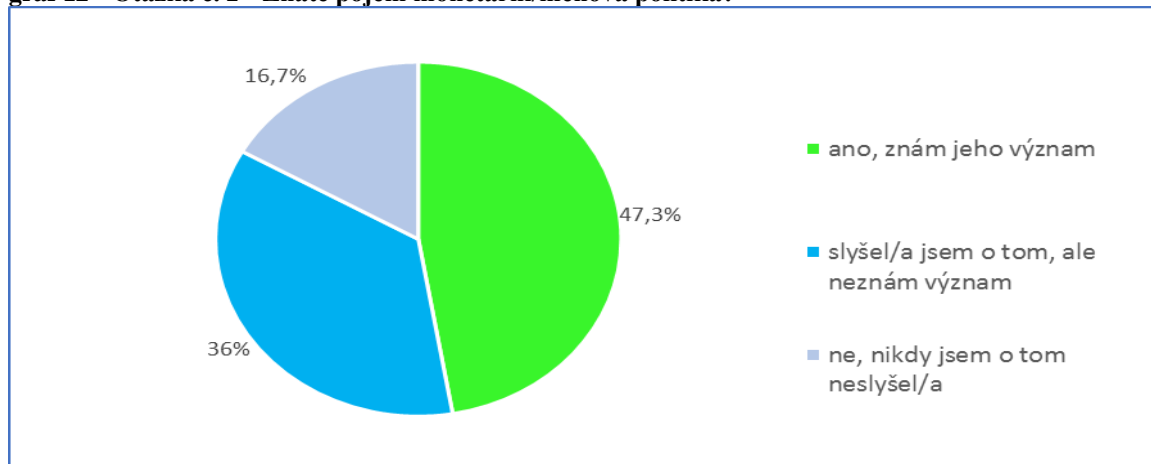
Graf 11 - Otázka č. 1 - Zajímáte se o ekonomiku České republiky?

Zdroj: Google formuláře, vlastní zpracování

Zásadní otázka, zda lidé znají pojem monetární politika ukázala, že skoro polovina respondentů zná i jeho význam. 36 % respondentů tento pojem již někdy slyšelo, ale neznají jeho význam. Pozitivní je, že pouze 16,7 % (34) respondentů tento pojem nikdy neslyšelo. Mezi ty, kteří znají význam pojmu se řadí převážně respondenti s vysokou školou v zastoupení 46 odpovědí a se střední školou s maturitou v zastoupení 45 odpovědí. Následuje propad, kde 3 odpovědi náleží respondentům s vyšší odbornou školou a 2 odpovědi respondentů se střední školou bez maturity. Význam tohoto pojmu v největším zastoupení znají také studenti a osoby ve věkové kategorii 18-24. Následný graf č. 12 zobrazuje obecnou znalost zmíněného pojmu.

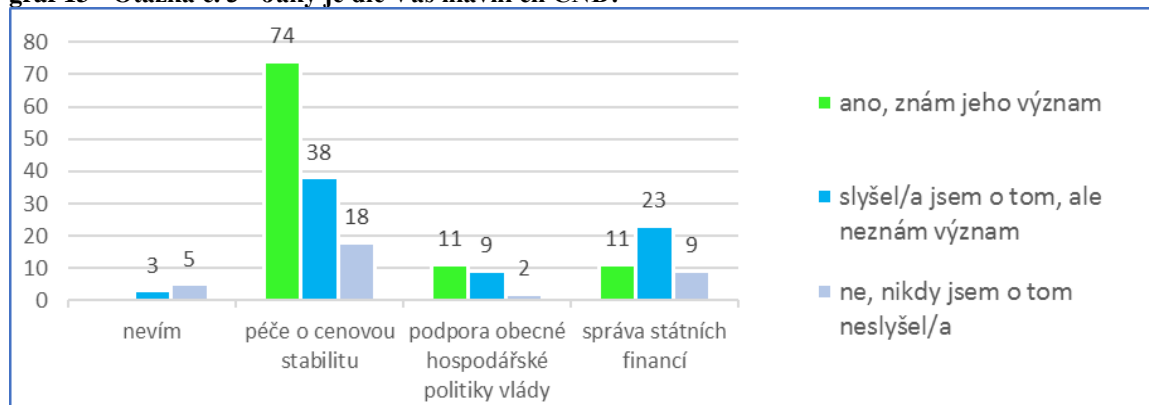
graf 12 - Otázka č. 2 - Znáte pojem monetární/měnová politika?

Zdroj: Google formuláře, vlastní zpracování

Otázka na znalost hlavního cíle ČNB odhalila, že i přes neznalost pojmu monetární politika či jeho významu, odpověděla správně vždy větší polovina z dané kategorie. Tuto situaci vidíme z grafu č. 13. Péči o cenovou stabilitu, jako hlavní cíl ČNB, označilo celých 64 % respondentů. Správu státních financí zvolilo 21,2 % respondentů a podporu obecné hospodářské politiky vlády 10,8 %.

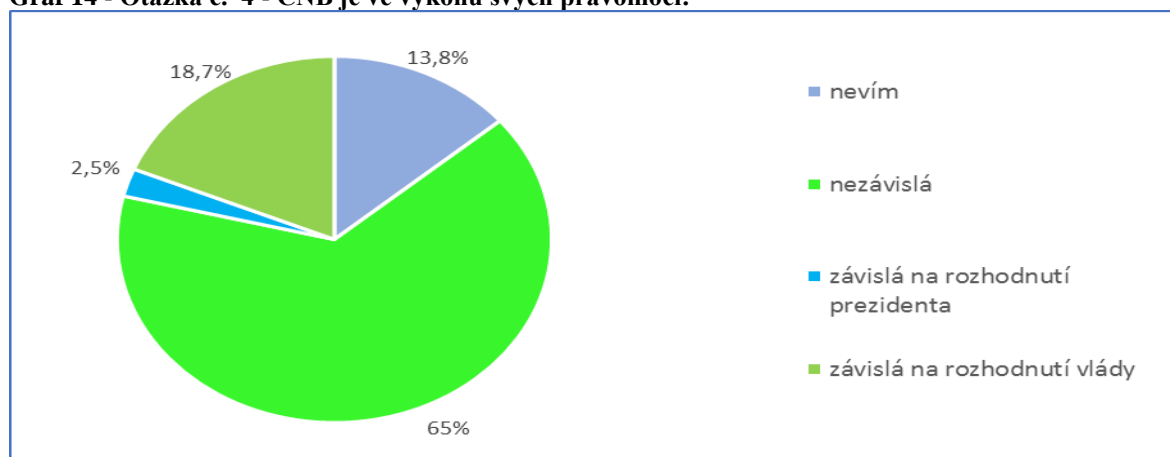
graf 13 - Otázka č. 3 - Jaký je dle Vás hlavní cíl ČNB?

Zdroj: Google formuláře, vlastní zpracování

Z grafu č. 14 níže vidíme, že nadpoloviční většina správně označila ČNB jako nezávislou instituci. Téměř nikdo si nemyslel, že se ČNB zodpovídá prezidentovi, 13,8 % nevědělo a 18,7 % bylo názoru, že ČNB významně ovlivňuje rozhodnutí vlády.

Graf 14 - Otázka č. 4 - ČNB je ve výkonu svých pravomocí:

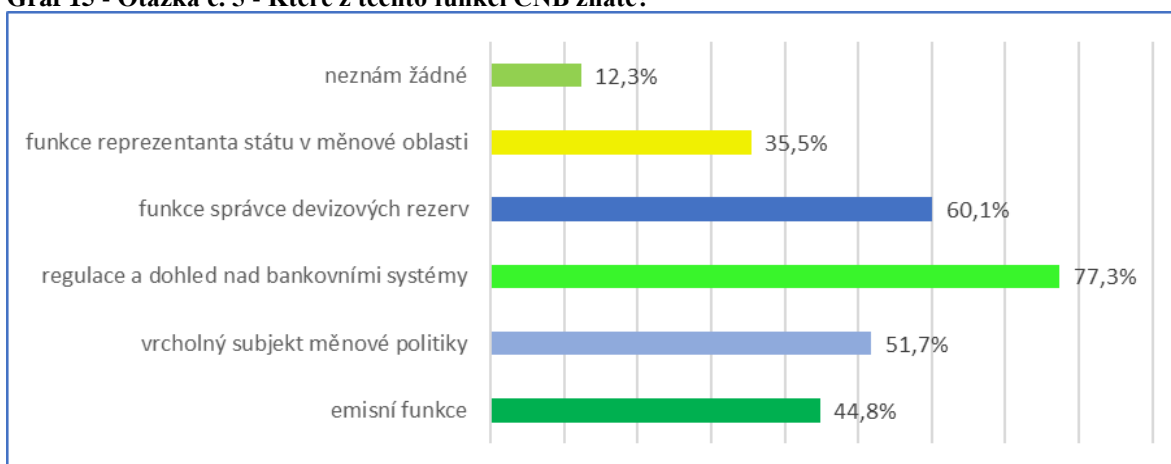

Zdroj: Google formuláře, vlastní zpracování

Následující otázka byla typu multiple choice, a zjišťovala znalost základních funkcí ČNB. K vyobrazení této otázky slouží graf č. 15. Jako nejznámější funkce se jeví regulace

a dohled nad bankovními systémy, kterou znalo 157 respondentů. Další v pořadí byla funkce správce devizových rezerv se 122 odpověďmi a 105 odpovědí získala funkce vrcholného subjektu měnové politiky. Respondentů, kteří neznají žádné z uvedených funkcí se vyskytlo 25.

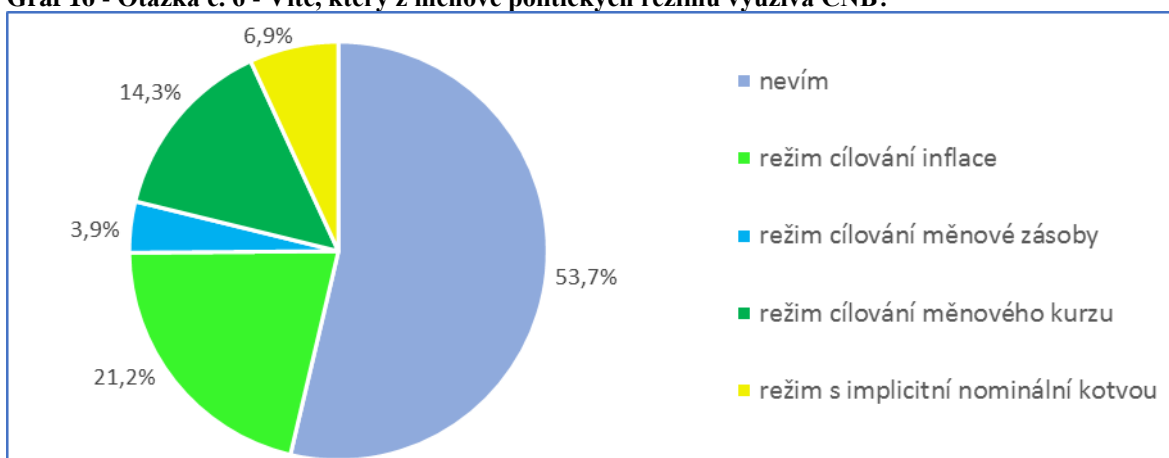
Graf 15 - Otázka č. 5 - Které z těchto funkcí ČNB znáte?

Zdroj: Google formuláře, vlastní zpracování

Pouze 21,2 % respondentů znalo odpověď na otázku v grafu č. 16. U této otázky bylo zaznamenáno dosud největší množství odpovědí neví. Znalost této odpovědi není jen výhradou těch, kteří se o ekonomiku zajímají. Ze 43 správných odpovědí, náleží 11 z nich právě respondentům, kteří uvedli, že se o ekonomiku spíše nezajímají. 20 odpovědí patří respondentům, kteří se o ekonomiku spíše zajímají a respondenti s největším zájmem o ekonomiku odpověděli správně ve 12 případech.

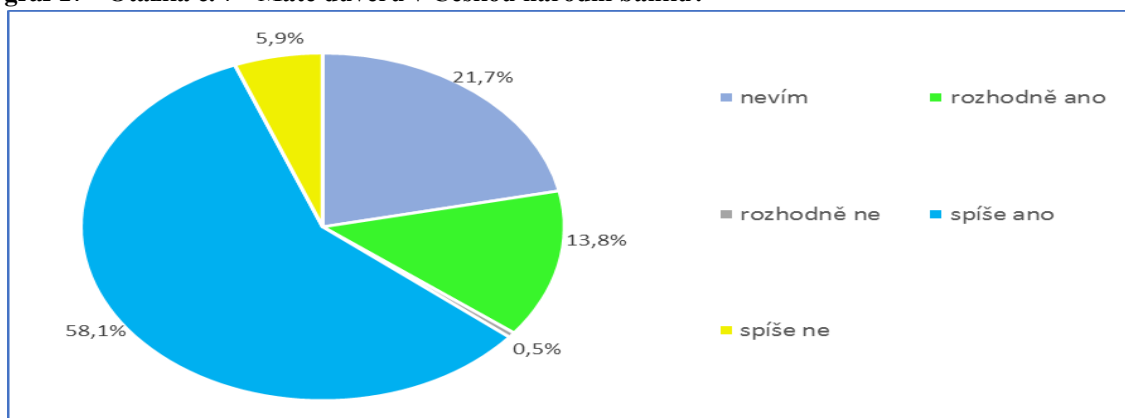
Graf 16 - Otázka č. 6 - Víte, který z měnově politických režimů využívá ČNB?

Zdroj: Google formuláře, vlastní zpracování

Na otázku v grafu č. 17 níže odpovídali pozitivně převážně lidé, kteří se zajímají o ekonomiku. Podstatnou část těchto odpovědí však tvoří také respondenti s mírným nezájmem o českou ekonomiku. Kvůli ojedinělosti odpovědi o zásadní nedůvěře, byli prozkoumány ostatní odpovědi. V závěru jde o respondentku, která udává vysoký zájem o českou ekonomiku. Vzápětí však vidíme, že neslyšela pojem monetární politika a na všechny otázky, které mají správnou odpověď reaguje chybně.

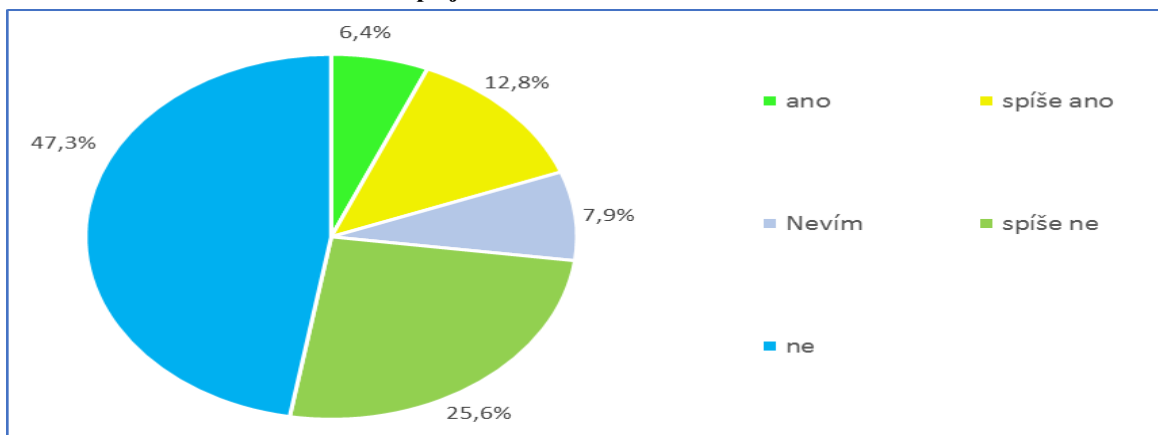
graf 17 - Otázka č. 7 - Máte důvěru v Českou národní banku?

Zdroj: Google formuláře, vlastní zpracování

Téměř polovina respondentů je proti přijetí eura, pokud k nim připočteme i ty, kteří jsou spíše proti dostaneme se až na hodnotu 72,9 %, tedy 148 respondentů z celkových 203. Naopak přijetí eura by nevadilo 39 respondentům. Názor na tuto problematiku nemá 7,9 % respondentů. Tuto otázka zobrazuje graf č. 18.

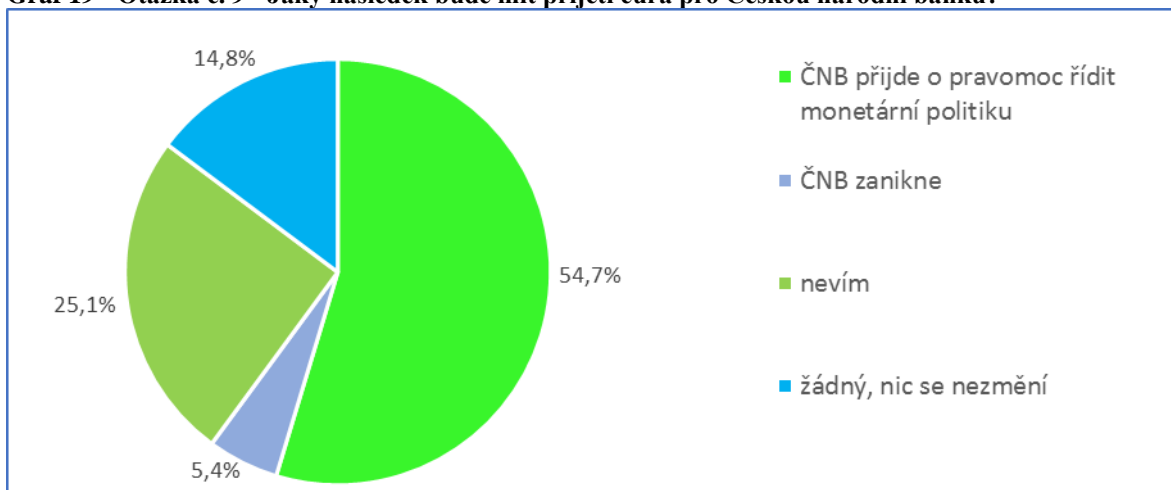
Graf 18 - Otázka č. 8 - Souhlasíte s přijetím eura?

Zdroj: Google formuláře, vlastní zpracování

Znalost, co by pro Českou národní banku znamenalo přijetí eura zkoumá otázka č. 9, která je součástí grafu č. 19. Více než polovina respondentů správně uvedla, že ztratí pravomoc řídit monetární politiku. Téměř 15 % respondentů si myslí, že se nic nezmění, 25,1 % odpovědělo nevím a 5,4 % věří v zánik ČNB.

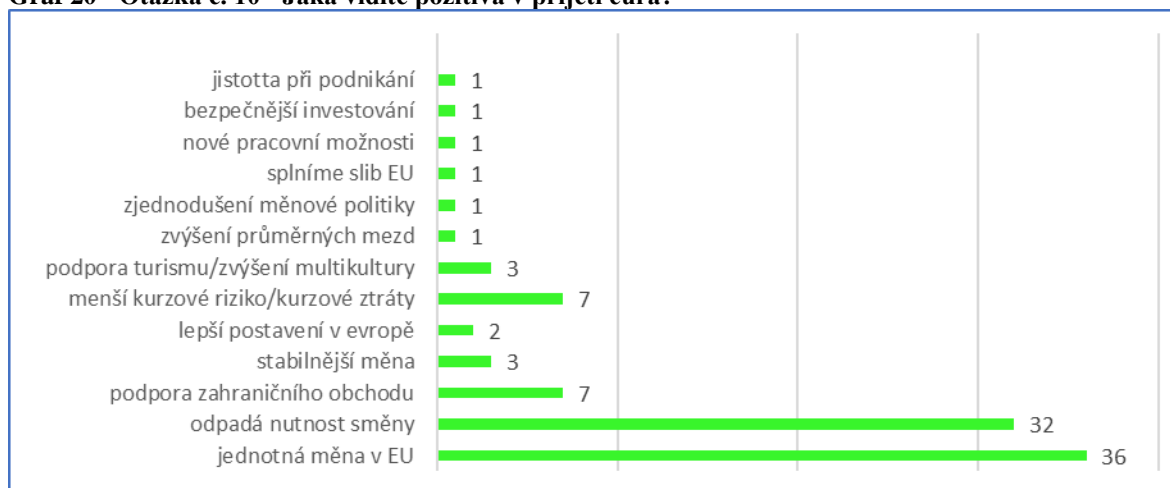
Graf 19 - Otázka č. 9 - Jaký následek bude mít přijetí eura pro Českou národní banku?

Zdroj: Google formuláře, vlastní zpracování

V následujícím grafu č. 20, byli respondenti požádáni o vypsání pozitiv, které vidí v přijetí eura. Tato otázka byla nepovinná a odpovědělo na ni 130 respondentů. Nejčastější odpovědí bylo, že vůbec žádné pozitiva nevidí. Nejčastějším pozitivem bylo, že budeme mít jednotnou měnu s EU, s čímž souvisí další pozitivum ohledně směny před vycestováním. Několik respondentů vidí jako přínos snížení kurzových ztrát, podporu zahraničního obchodu a podporu turismu.

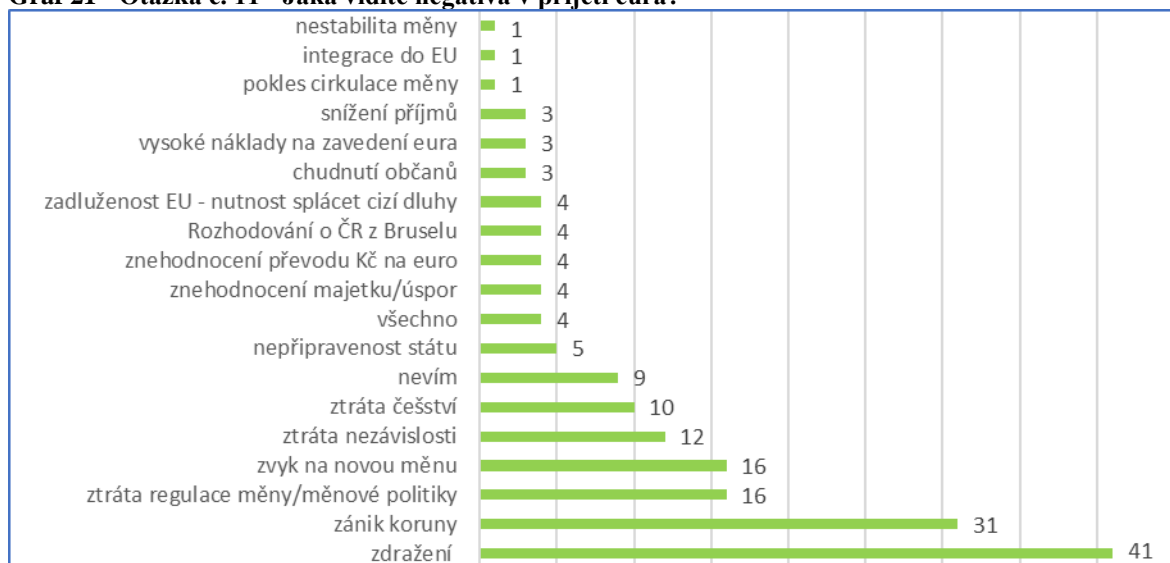
Graf 20 - Otázka č. 10 - Jaká vidíte pozitiva v přijetí eura?

Zdroj: Google formuláře, vlastní zpracování

Na otázku ohledně negativ souvisejících s přijetím eura odpovědělo 128 respondentů, jejich odpovědi jsou vyobrazeny v grafu č. 21. Nejvíce se respondenti obávají zdražování a s tím spojeného zvyšování inflace. Dále se projevuje nátura národa, který je dosud celkem jedinečný a jsou rázně proti integraci do EU, protože bychom přišli o naši Českou korunu, její historickou hodnotu a nijak bychom se nelišili od ostatních států eurozóny. Dále se obávají obtížného zvykání na novou měnu, a stálého přepočítávání na původní měnu. Ztráta nezávislosti, řízení naší země od stolu v Bruselu, kde se rozhodnutí provádí spíše obecně a nepřizpůsobují se požadavkům konkrétní země.

Graf 21 - Otázka č. 11 - Jaká vidíte negativa v přijetí eura?

Zdroj: Google formuláře, vlastní zpracování

5 Výsledky

5.1 Vývoj České ekonomiky 2009-2019

Mezi lety 2009 až 2019 můžeme pozorovat, jak ČNB využívá své nástroje v návaznosti na vzniklé situace v delším období. Rok 2009 celkově indikoval velmi špatný ekonomický stav země, následky globální ekonomické krize. ČNB tedy zvolila jako nejvhodnější zásah snížení jejich úrokových sazeb, aby uvolnila měnovou politiku. Přestože byla míra inflace 1 %, tlak na její snižování vyvíjel například posílený kurz naší měny. Po tomto zákroku se míra inflace začala nepatrně stabilizovat. V roce 2012 dolehla na Českou republiku další krize, která způsobila proinflační tlaky a inflace se dostala nad hranici 3 %. ČNB v tomto roce stále ponechala a potom i snížila své úrokové sazby. V následujícím roce už byla hlavní sazba ČNB na tzv. technické nule, inflace se začala nebezpečně snižovat a bylo třeba dalšího uvolnění ekonomiky. Tím, že byli sazby už na minimálních hodnotách, vybrala ČNB jako další nástroj měnové politiky devizové intervence s kurzovým závazkem. Ty úspěšně probíhali mezi lety 2013 až 2017, kdy byli úrokové sazby stálé neměnné. Od roku 2017 se všechny makroekonomické ukazatele stabilizovali a velmi dobrá ekonomická situace panovala až do začátku roku 2020. v roce 2019 byla nejnižší nezaměstnanost za uplynulých 10 let, míra inflace nevykazovala výrazné výkyvy a HDP měl rostoucí tendence.

5.2 Vývoj České ekonomiky 2020

Rok 2020 byl ve znamení chaosu. Na začátku roku zvýšila ČNB 2T repo sazbu na 2,25 %. A o měsíc později, pár dní po vyhlášení nouzového stavu, započalo snižování sazeb. Jelikož byl nouzový stav spojen s nakažlivou nemocí, vláda započala jejich vlastní restriktivní opatření. Zákaz volného pohybu osob, uzavírání různých zařízení s tím spojená zvyšující se nezaměstnanost, snížená zahraniční poptávka, snížená produkce atp., to vše se výrazně projevilo už ve druhém čtvrtletí tohoto roku, nejvíce u HDP s meziročním poklesem o 11 %. Oproti začátku roku se potýkáme s oslabenou měnou, která má ale podle vzoru let 2013-2017 spíše příznivý účinek, na druhou stranu v té době byla o mnoho nižší inflace. Bohužel není známo, a v nejbližší době asi ani nebude, kdy nebo jestli vůbec tato pandemie odezní. Pokud budou přetrvávat uzavírky obchodů, krize se bude pravděpodobně jen prohlubovat. A pokud je možné inspirovat se situacemi mezi lety 2008-2019, stabilizovat následky takové krize může trvat i několik let. V případě silících

protiinflačních tlaků v budoucnu, spolu s posílením měny a snížených úrokových sazeb, by bylo vhodné znovu zvolit devizové intervence jako nástroj, který se v minulosti prokázal jako účinný. V opačných podmínkách je také možné ho zvolit, ale jeho užití limituje množství devizových rezerv ČNB.

5.3 Hodnocení dotazníkového šetření

Záměrem dotazníku bylo zjištění, do jaké míry existuje mezi občany ČR obecné povědomí o činnostech ČNB v oblasti monetární politiky, ale také nás zajímalo, jaký mají názor na přijetí eura. Na odpovědi v dotazníku nebylo nahlíženo vždy ze stejného hlediska. Obvykle byly uvedené nejvýraznější rozdíly mezi odpověďmi napříč všemi kategoriemi či již zodpovězenými otázkami.

Z dotazníku vyplývá, že obvykle alespoň nebo téměř polovina respondentů odpověděla správně na otázky s jednou správnou odpovědí. Jedinou výjimkou byla otázka ohledně měnově politického režimu, kde odpověď znalo pouze 14,3 % respondentů. Pouze 16,7 % respondentů nikdy neslyšelo pojem monetární/měnová politika. Přestože nadpoloviční většina nezná význam tohoto pojmu, nemá to přílišnou souvislost s následujícími odpověďmi. Bylo zajímavé sledovat rozdíly v odpovědích respondentů napříč všemi kategoriemi. Žádné porovnávání kategorií neprokázalo, že by například respondenti s vysokou školou odpovídali vždy správně nebo naopak respondenti ze středních škol bez maturity vždy špatně. Odpovědi byly v těchto ohledech více méně rovnoměrné. V otázkách týkajících se eura, se obecně proti euru vyjádřila větší polovina respondentů. V otevřených otázkách zjišťujících pozitiva a negativa při přijetí eura, se převažující odpor k přijetí eura se projevil širším spektrem vypsáných negativ. Z celkového počtu 203 respondentů jich 14 odpovědělo správně na všechny otázky, které měli jednu správnou možnost.

6 Závěr

V teoretické části práce byla shrnuta problematika témat, která jsou dále analyzována v praktické části práce.

Vlastní část práce byla rozdělena do tří dílčích částí. Na první dvě podkapitoly ale můžeme pohlížet jako na celek, protože spolu navzájem interagují. Z literární rešerše a logické analýzy vyvstal závěr, že ČNB využívá svých monetárních nástrojů, pokud je třeba upravit hladinu inflace, případně preventivně, pokud očekává nějaké inflační tlaky nebo v situaci, kdy není inflace přímo ohrožena, ale ostatní ukazatele vykazují nepříznivé hodnoty. Prvkem většiny nepřímých monetárních nástrojů, kterým ve skutečnosti ČNB negativní dopady tlumí, je úroková sazba. V roce 2013 jsme mohli pozorovat situaci, kdy úrokové sazby ČNB byli na svém minimu. Česká ekonomika se však stále zhoršovala a bylo třeba použít jiný měnový nástroj. Jako nejvhodnější nástroj byli vybrány devizové intervence s kurzovým závazkem, kdy ČNB nakupovala do svých devizových rezerv eura za tuzemskou měnu, čímž sledovala oslabení České koruny, které působí proinflační tlaky. Tento nástroj se ukázal jako efektivní a Česká ekonomika se stabilizovala a svého vrcholu dosáhla v roce 2019.

Vývoj české ekonomiky v současné době velmi ovlivňuje pandemie viru SARS-CoV-2. Po třech letech velmi dobré ekonomické situace, kdy byla nejnižší míra nezaměstnanosti za posledních 10 let, se začíná Česká ekonomika obracet zpět do krizových čísel. Pokud se situace brzy nezlepší a krize se bude prohlubovat, můžeme podle vzoru uplynulých 10 let očekávat navrácení se do před-pandemické situace, až za několik let. ČNB aktuálně snižuje úrokové sazby, provádí tedy expanzivní měnovou politiku a přes chod transmisních kanálů se snaží podpořit ekonomiku. Komerční banky s odstupem času reagují na snížení sazeb ČNB, snížením svých vlastních, což zvyšuje počet zájemců a tím se zvyšuje oběh peněz. Uvolňování měnových podmínek pomáhá také současně oslabená česká měna.

Ve třetí podkapitole je obsaženo dotazníkové šetření, které mělo za úkol zjistit obecné povědomí respondentů ohledně ČNB, jejích funkcí – a to především v monetární oblasti. Z uvedených odpovědí vyplývá, že toto povědomí existuje jen v limitované míře. Na většinu otázek (které měli jednu správnou odpověď) odpovědělo správně okolo poloviny dotazovaných. Neznamená to však, že polovina respondentů znala správné odpovědi a druhá ne. Znalost odpovědi se neodrážela od nějakého konkrétního kritéria,

spíše každý věděl něco. Dále byl zjišťován názor na přijetí eura, kde větší polovina respondentů byla proti. V otevřené otázce cílené na negativa pro přijetí eura se nejvíce respondentů obává zdražování, ale také zániku koruny jako takové, která má pro Čechy velký historický význam. Jako největší pozitivum viděli respondenti snadnost vycestování bez potřeby směny a s tím spojená jednotnost měny v EU.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Tištěné zdroje

BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA a Dana STARÁ, 2014. *Makroekonomie - teorie a praxe*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-492-3.

JÍLEK, Josef, 2004. *Peníze a měnová politika*. Praha: Grada. Finance (Grada). ISBN 80-247-0769-1.

JUREČKA, Václav, 2017. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing. Expert (Grada). ISBN 978-80-271-0251-8.

VENCOVSKÝ, František, 2001. *Měnová politika v české historii*. Praha: Česká národní banka.

REVENDA, Zbyněk, 2005. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 4. vyd. Praha: Management Press. ISBN 9788072611324.

REVENDA, Zbyněk, 1991. *Banky a měnová politika*. Praha: Nad zlato. ISBN 8090038336.

VELEK, Jan, 2000. *Základní informace o českém bankovníctví*. Praha: Bankovní institut vysoká škola. ISBN 80-7265-034-3.

7.2 Internetové zdroje

BANKOVNÍ RADA ČNB, c2019. *Česká národní banka: o ČNB* [online]. Na Příkopě 28, 115 03 Praha 1 [cit. 2019-11-09]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/bankovni-rada/bankovni-rada-cnb/

CÍLOVÁNÍ INFLACE V ČR, c2020. *Česká národní banka: sekce měnová politika* [online]. Na Příkopě 28, 115 03 Praha 1 [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/cilovani/>

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, c2003-2018. *Česká národní banka: Historie ČNB* [online]. Na Příkopě 28, 115 03 Praha 1, c2003-2018 [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: https://www.historie.cnb.cz/cs/dejiny_instituce/ceska_narodni_banka/index.html

INDEXY CEN VÝVOZU A DOVOZU - ČERVEN 2020, 2020. *Český statistický úřad: sekce vydáváme* [online]. 13.08.2020 [cit. 2020-11-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ci/indexy-cen-vyvozu-a-dovozu-cerven-2020>

INFLACE, MÍRA INFLACE - METODIKA, 2020. *Český statistický úřad: sekce statistiky* [online]. aktualizováno 30.04.2020 [cit. 2020-11-22]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/kdyz_se_rekne_inflace_resp_mira_inflace#:~:text=Obecn%C4%9B%20inflace%20znamen%C3%A1%20v%C5%A1eobecn%C3%BD%20r%C5%AFst,zm%C4%9Bn%20pomoc%C3%AD%20index%C5%AF%20spot%C5%99ebitelsk%C3%BDch%20cen.

JAKÉ JSOU REŽIMY MĚNOVÉ POLITIKY?, c2020. *Česká národní banka* [online]. Na Příkopě 28, 115 03 Praha 1 [cit. 2020-09-09]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Jake-jsou-rezimy-menove-politiky/>

JEDNACÍ ŘÁD ROZKLADOVÉ KOMISE ČESKÉ NÁRODNÍ BANKY – ÚPLNÉ ZNĚNÍ PO ZMĚNĚ Č. 2, 2007. *Česká národní banka* [online pdf]. [cit. 2019-11-09]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/o_cnb/.galleries/bankovni_rada/poradni_organy_br/rozkladova_komise/rozkladova_komise_jednaci_rad.pdf

MĚNOVĚPOLITICKÉ NÁSTROJE, c2020. *Česká národní banka: sekce měnová politika* [online]. Na Příkopě 28, 115 03 Praha 1 [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/mp-nastroje/>

O ČNB, c2019. *Česká národní banka* [online]. Na Příkopě 28, 115 03 Praha 1 [cit. 2019-11-09]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/

PARAMETRY DODÁVACÍ REPO OPERACE, c2020. *Česká národní banka: finanční trhy* [online]. Na Příkopě 28, 115 03 Praha 1 [cit. 2020-11-27]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/financni-trhy/penezni-trh/parametry-dodavaci-repo-operace/>

ÚLOHA MĚNOVÉ POLITIKY, c2020. *Česká národní banka: sekce měnová politika* [online]. Na Příkopě 28, 115 03 Praha 1 [cit. 2020-09-09]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/uloha/>

VSTUP DO EVROPSKÉ UNIE A ÚVAHY O PŘIJETÍ EURA, c2003-2018. *Česká národní banka: Historie ČNB* [online]. Na Příkopě 28, 115 03 Praha 1 [cit. 2020-10-14]. Dostupné z: https://www.historie.cnb.cz/cs/menova_politika/7_cilovani_inflace/2_vstup_do_evropske_unie_a_uvahy_o_prijeti_eura/index.html

8 Přílohy

Příloha 1 - Příspěvky k meziročnímu reálnému růstu HDP

Příspěvky* k meziročnímu reálnému růstu HDP – sezónně očištěno		* po vyloučení dovozu pro konečné užití			
rok	čtvrtletí	Výdaje na konečnou spotřebu domácností	Výdaje na konečnou spotřebu vlády, vč. NISD **	Tvorba hrubého kapitálu	Saldo zahraničního obchodu
2009	1	1,3	0,5	-2,4	-3,7
	2	0,3	0,4	-3,2	-2,9
	3	-0,9	0,5	-3,9	-0,8
	4	-1,5	0,5	-3,3	1,0
2012	1	-0,7	-0,6	-1,4	2,8
	2	-0,8	-0,6	-0,7	1,4
	3	-0,5	-0,3	-2,5	2,3
	4	-0,8	-0,2	-0,7	0,4
2020	1	0,1	1,0	-2,4	-0,6
	2	-2,0	0,4	-1,5	-7,9

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Povědomí o činnostech České národní banky

Dotazníkové šetření za účelem zjištění míry obecného povědomí o činnostech České národní banky v oblasti monetární politiky. Součástí dotazníkového šetření je i zjištění názoru na přijetí společné měny - eura. Dotazník obsahuje 15 otázek a vyplnění zabere jen pár minut. Děkuji za Váš čas!

*Povinné pole

1. Zajímáte se o ekonomiku České republiky? *

Označte jen jednu elipsu.

- rozhodně ano
 spíše ano
 spíše ne
 rozhodně ne

2. Znáte pojem monetární/měnová politika? *

Označte jen jednu elipsu.

- ano, znám jeho význam
 slyšel/a jsem o tom, ale neznám význam
 ne, nikdy jsem o tom neslyšel/a

3. Jaký je dle Vás hlavní cíl České národní banky? *

Označte jen jednu elipsu.

- správa státních financí
 péče o cenovou stabilitu
 podpora obecné hospodářské politiky vlády
 nevím

4. Česká národní banka je ve výkonu svých pravomocí: *

Označte jen jednu elipsu.

- závislá na rozhodnutí prezidenta
- nezávislá
- závislá na rozhodnutí vlády
- nevím

5. Které z těchto funkcí ČNB znáte? *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- emisní funkce
- vrcholný subjekt měnové politiky
- regulace a dohled nad bankovními systémy
- funkce správce devizových rezerv
- funkce reprezentanta státu v měnové oblasti
- neznám žádné

Jiné: _____

6. Víte, který z měnově politických režimů využívá Česká národní banka? *

Označte jen jednu elipsu.

- režim s implicitní nominální kotvou
- režim cílování měnové zásoby
- režim cílování inflace
- režim cílování měnového kurzu
- nevím

7. Máte důvěru v Českou národní banku? *

Označte jen jednu elipsu.

- rozhodně ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- rozhodně ne

8. Souhlasíte s přijetím eura? *

Označte jen jednu elipsu.

- ano
- spíše ano
- Nevím
- spíše ne
- ne

9. Jaký následek bude mít přijetí eura pro Českou národní banku? *

Označte jen jednu elipsu.

- žádný, nic se nezmění
- ČNB přijde o pravomoc řídit monetární politiku
- ČNB zanikne
- nevím

10. Jaká vidíte pozitiva v přijetí eura?

11. Jaká vidíte negativa v přijetí eura?

12. Jaké je Vaše pohlaví? *

Označte jen jednu elipsu.

- žena
- muž

13. Jaký je Váš věk? *

Označte jen jednu elipsu.

- 18-24
- 25-34
- 35-44
- 45-54
- 55-64
- 65+

14. Nejvyšší dosažené vzdělání? *

Označte jen jednu elipsu.

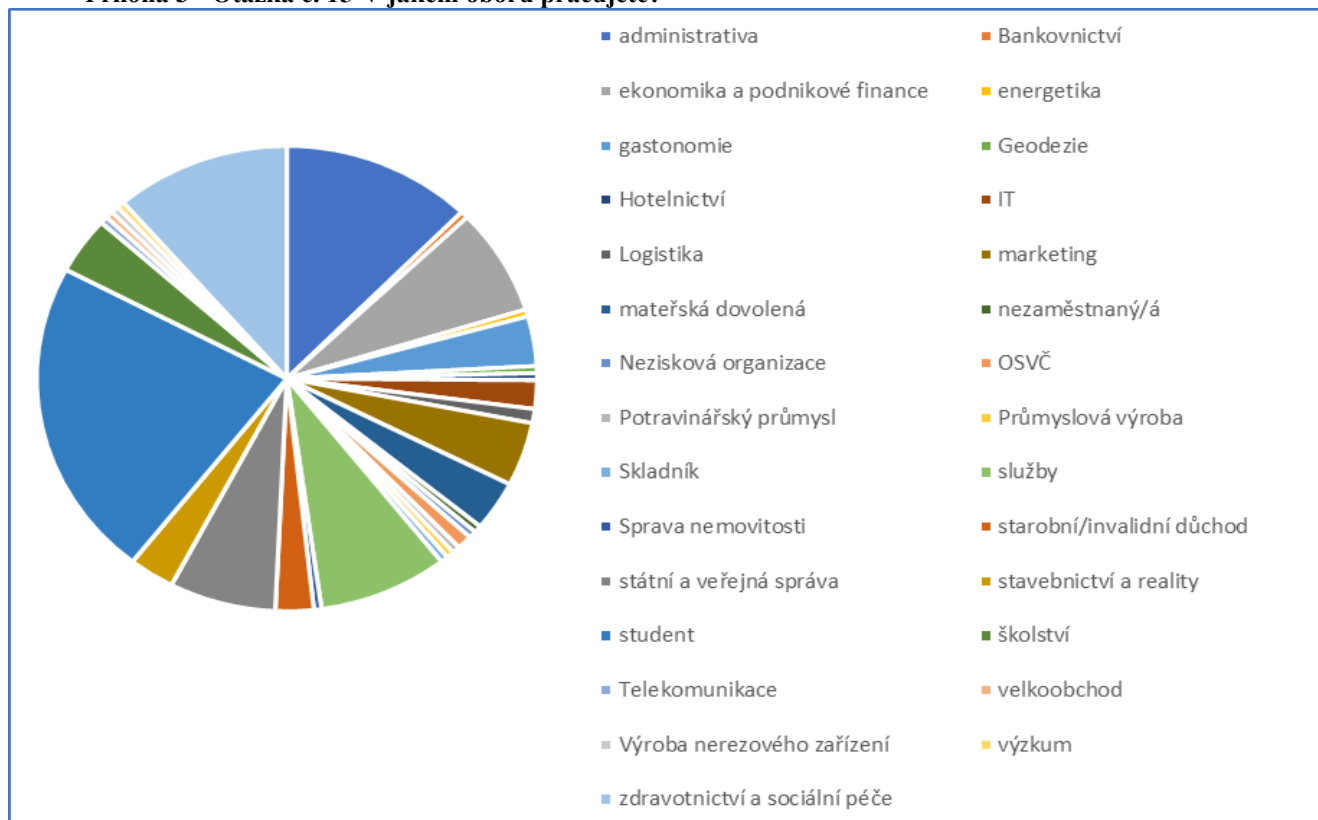
- základní
- středoškolské - bez maturity
- středoškolské - s maturitou
- vyšší odborné
- vysokoškolské

15. V jakém oboru pracujete? *

Označte jen jednu elipsu.

- administrativa
- ekonomika a podnikové finance
- marketing
- státní a veřejná správa
- gastronomie
- školství
- zdravotnictví a sociální péče
- stavebnictví a realty
- služby
- mateřská dovolená
- nezaměstnaný/á
- student
- starobní/invalidní důchod
- Jiné:

Příloha 3 - Otázka č. 15-V jakém oboru pracujete?

Zdroj: vlastní zpracování, Google Formuláře